

๒ ทางสร้างความสำเร็จ ๓

พระเทพดิลก

อยู่เย็น เป็นสุข

อันดับที่ ๑	มกราคม ๒๕๓๔	อยู่เย็นเป็นสุข
อันดับที่ ๒	มกราคม ๒๕๓๕	สุขสันต์นิรันดร
อันดับที่ ๓	มกราคม ๒๕๓๖	ยิ่งให้ยิ่งได้
อันดับที่ ๔	มกราคม ๒๕๓๗	ส่งความสุข
อันดับที่ ๕	มกราคม ๒๕๓๘	แนวทางสร้างสุข
อันดับที่ ๖	มกราคม ๒๕๓๙	ทางเกิดประโยชน์
อันดับที่ ๗	มกราคม ๒๕๔๐	ยอดแห่งความสุข
อันดับที่ ๘	มกราคม ๒๕๔๑	เพื่อความร่มเย็น
อันดับที่ ๙	มกราคม ๒๕๔๒	คนดีของสมเด็จพระเจ้า
อันดับที่ ๑๐	มกราคม ๒๕๔๓	สำคัญที่จิตอย่าวิกฤต
อันดับที่ ๑๑	มกราคม ๒๕๔๔	จุดหมายปลายทาง
อันดับที่ ๑๒	มกราคม ๒๕๔๕	กตัญญูต่อแผ่นดิน
อันดับที่ ๑๓	มกราคม ๒๕๔๗	กลัวและกล้ามาจากไหน?
อันดับที่ ๑๔	มกราคม ๒๕๔๘	กาลสักหรือกาลสักเป็นอย่างไร?
อันดับที่ ๑๕	มกราคม ๒๕๔๙	ยอดแห่งสุข
อันดับที่ ๑๖	มกราคม ๒๕๕๐	อยู่ดีมีธรรมคำชูจิต
อันดับที่ ๑๗	มกราคม ๒๕๕๑	ทางเดินอันประเสริฐ
อันดับที่ ๑๘	มกราคม ๒๕๕๒	เส้นทางเกียรติยศ
อันดับที่ ๑๙	มกราคม ๒๕๕๓	ทางสร้างความสำเร็จ

อยู่เย็น เป็นสุข

อันดับที่ ๑๙

ทางสร้างความสำเร็จ

ประเทศดิลก (ระแบบ จิตตภาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร

รวบรวม เรียบเรียง

กองทุนไตรรัตนานุภาพ

เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

จัดพิมพ์เผยแพร่

มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๓

อยู่เย็น เป็นสุข อันดับที่ ๑๙
ทางสร้างความสำเร็จ

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตภาโณ)
รวบรวม เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มกราคม ๒๕๕๓

กองทุนไตรรัตนานูภาพ	๕,๐๐๐ เล่ม
ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย	๒,๐๐๐ เล่ม

กองทุนไตรรัตนานูภาพ

คณะกฐิ วัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๑-๙๕๑๐

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

พระตำหนักล่าง วัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๑-๒๑๓๙ โทรสาร ๐-๒๒๘๑-๓๖๗๕

พิมพ์ที่ บริษัท แปดสิบเจ็ด (2545) จำกัด

๑๘๔/๑๐ ลาดพร้าว ๘๗ แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐
โทรศัพท์ ๐๒-๕๓๙-๘๖๓๒ โทรสาร ๐๒-๕๓๐-๖๐๙๑

คำนำ

หลายปีมาแล้ว หากไม่มีปัญหาอะไรมากนัก ได้พยายามทำหนังสือเล่มขนาดเล็กๆ เผยแพร่ในแนวของ ส.ค.ส. ที่แปลว่า ส่งความสุข แต่ความสุขและความทุกข์เป็น “ผล” ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลนั้นๆ ตามกฎแห่งกรรมที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความสุขจึงเป็นผลมาจากการทำความดีของคนที่ได้รับความสุขทุกคน จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเหตุที่เขาได้ประกอบกระทำลงไป

การนำเสนอหลักกรรม จึงอาศัยหลักกรรมที่เป็นเหตุแห่งความสุข อันเป็นหลักกรรมในกลุ่มของอริยมรรคเป็นสำคัญ หรือบางคราวอาจจะมีหลักการละความชั่ว อันเป็นเหตุแห่งความสุขเช่นกันมาลงไว้ตามสมควรแก่กลุ่มธรรมนั้นๆ

หลักธรรมจึงกล่าวในแนวของ **ทางสร้างความสุข** เมื่อใครสามารถปฏิบัติตาม ก็จะกลายเป็นการส่งความสุขให้แก่ตนเอง

สำหรับหนังสือเล่มนี้ เดิมทีเดียวได้เรียบเรียงในรูปของจดหมายถึงเพื่อน ในรูปของการเล่าธรรมะให้ฟัง แต่ได้นำมาปรับเป็นบทความ มีหัวข้อแตกต่างกันออกไป แต่อธิบายไม่พิสดาร เพราะมาจากแนวจดหมายเล่าเรื่องให้ฟัง หนังสือชุดนี้เรียกรวมว่า “**อยู่เย็น เป็นสุข**” แต่เรียงไปตามลำดับในแต่ละปี ปรากฏว่าบางตอนมีสาธุชนที่สนใจนำไปพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทานอยู่หลายเล่ม

แต่เรื่องธรรมะก็คือธรรมะ สรุปลแล้วหลักการปฏิบัติคงอยู่ในกรอบของไตรสิกขา คือ “**ศีล สมาธิ ปัญญา**” เพื่อทำหน้าที่ขจัด

ความโลภ ความโกรธ ความหลง ด้วยกันทั้งนั้น จะแตกต่างกัน
เพียงในด้านวิหารเท่านั้น ในภาคของการปฏิบัติแล้วผลจะออกมา
ในรูปเดียวกัน หากเป็นการปฏิบัติถูกต้องตามหลักธรรมที่ทรงแสดง
ไว้นั้นคือ จะเริ่มที่การละความชั่ว หรือเริ่มที่การทำความดีก็ตาม
ผลที่ถูกต้องของการปฏิบัติธรรม คือ

กุศลธรรมในนามต่างๆ จะเพิ่มขึ้นภายในจิต ความสุข ความ
สงบ ความเยือกเย็นจะเพิ่มขึ้น ความทุกข์จะลดลง ปริมาณของ
ความโลภ โกรธ หลงจะลดลง

สิ่งที่เราสัมผัสต่อเนื่องคือ ความเจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ
และความสุข หากเขาทำความดี แต่ผลปรากฏสำหรับคนที่ทำความ
ชั่ว จะออกมาในรูปของความเสื่อมลาภ ยศ สรรเสริญ มีความทุกข์

พึงสังเกตว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาทั้งปวงนั้นสามารถ
สรุปอีกนัยหนึ่งว่าเป็นพระสังฆธรรม ๓ ประการ ในเรื่องเดียวกันนั้น
เอง จะต้องผ่านขั้นตอน ๓ ระดับ แต่ที่ต้องลงมือเพื่อการศึกษาและ
ปฏิบัติมีเพียง ๒ ระดับแรก หากไม่มีบภพร่องในสองขั้นแรก ผลจะ
เกิดขึ้นในขั้นที่ ๓ ตามสมควรแก่เหตุเสมอ หลักการตรงนี้ยุติด้วย
พระธรรมคุณ ที่ชาวพุทธนำมาสาธยายยกย่องสรรเสริญกัน สามารถ
แบ่งออกเป็นระดับได้ ดังนี้คือ

สุวากุชาตธรรม ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ถูกต้อง
สมบูรณ์แล้ว

อกาลิโก ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลาในฐานะของธรรมในด้านของ
ผลจากการปฏิบัติ

สองประการนี้เป็นสถานะของพระธรรม ที่เป็นความจริงตามที่
ทรงแสดงไว้ตลอดไป

เอหิปสฺสึโก เป็นธรรมที่จะต้องศึกษา ค้นคว้า พิจารณา เป็น
ส่วนของปริยัติสังฆธรรม คือต้องการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจต่อ

องค์ธรรมนั้นๆ ตามสมควรแก่อรรถะ คือ เนื้อหาและพยัญชนะ คือ ภาษาที่ใช้สื่อสาร

โอปนยโก เป็นธรรมที่บุคคลต้องนำมาประพฤติปฏิบัติ อันเป็นส่วนของพระปฏิบัติสัทธรรม องค์ธรรมที่ศึกษามาถูกต้องนั่นเอง มาประพฤติปฏิบัติไปตามสมควรแก่ฐานะขององค์ธรรมนั้นๆ

สันทิฎฐิโก อันผู้บรรลุจะพึงสัมผัสได้ด้วยตนเอง

ปจฺจตุตฺถิ เวทิตพฺโพ วิญญฺหิ อันวิญญฺชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน เป็นส่วนของปฏิเวธสัทธรรม

อันเป็นสัมผัสทางใจของผู้ฉลาดที่นำองค์ธรรมที่ศึกษามาประพฤติปฏิบัติ อันเป็นการปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรม แล้วผลของการศึกษาปฏิบัติจะเกิดขึ้นแก่คนผู้นั้น ตามสมควรแก่เหตุตลอดไป

หนังสือที่แจกเป็นธรรมทาน ตามปกติแล้วจะขาดคราวลงในเวลาที่รวดเร็ว แต่ที่น่าเสียใจคือ ผู้จัดทำจะไม่ทราบเลยว่า ผู้รับแจกไปแล้วจะนำไปอ่านหรือไม่ อ่านแล้วจะปฏิบัติตามหรือไม่ ในการปฏิบัติท่านได้นำมาปฏิบัติถูกต้องตามองค์ธรรมหรือไม่ แต่ในฐานะที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา สามารถทำได้เพียงขั้นแรกคือ การให้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมด้วยวิธีการต่างๆ เท่านั้นเอง เพียงแต่คาดหวังว่า ในบรรดาท่านที่ได้รับแจกมา คงมีบางท่านได้อ่านและปฏิบัติตามกันบ้าง ที่ภูมิใจคือ ภารกิจของ

- กองทุนไตรรัตนานุภาพ เพื่อการศึกษา การเผยแพร่ และการพิทักษ์พระพุทธศาสนา

- ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ในพระสังฆราชูปถัมภ์ เพื่อการสืบสานพระพุทธปณิธานของพระพุทธเจ้า ด้านการศึกษา การปฏิบัติ การเผยแพร่ การดูแลรักษาพระพุทธศาสนา

ซึ่งองค์กรทั้งสองได้ทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์
ดังกล่าว ตามกำลังทรัพย์ ความรู้ ความสามารถ และศรัทธาของ
ท่านผู้บริจาคทุนทรัพย์เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตามยังคงคาดหวังว่า ท่านที่ได้รับหนังสือเล่มนี้มาแล้ว
ได้อ่าน คงจะได้ความรู้ความเข้าใจ ได้อานิสงส์จากการศึกษาธรรม
ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้คือ

“ได้ศึกษาสิ่งที่ยังไม่เคยศึกษา สิ่งใดที่ศึกษามาแล้วแต่ยังเข้าใจ
ไม่ชัดเจนจะเข้าใจชัดเจนขึ้น ทำความเห็นของตนให้ถูกต้องได้ ขจัด
ความเคลือบแคลงสงสัยเสียได้ ที่สำคัญคือทำจิตให้ผ่องใส มีความ
เห็นชอบตามความเป็นจริงในหลักธรรมนั้นๆ หากนำมาประพฤติ
ปฏิบัติพัฒนาตนตามธรรมข้อนั้นๆ จะได้ผลเป็นความสุขความสำเร็จ
ตามสมควรแก่เหตุเสมอ”

ขออนุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ได้อภิบาลรักษา ให้ทุก
ท่านที่ได้เอกสารนี้มาแล้วได้อ่าน ได้ประสบความเจริญรุ่งเรือง
ในธรรม อันพระพุทธเจ้าทรงประกาศแสดงไว้ดีแล้ว ตลอดกาลเป็น
นิตย์เทอญ.

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตภาโณ)

ผู้ดำเนินการกองทุนไตรรัตนานุภาพ
เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
ธันวาคม ๒๕๕๒

ทางสร้างความสำเร็จ

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตภาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร

รวบรวม เรียบเรียง

สารบัญ

การสร้างปัญญาและความบริสุทธิ์	๑
ชีวิตของคนคือธรรมะ	๑๙
การอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข	๓๕
ปิดทองหลังพระ ลดยศเพิ่มเกียรติ	๔๙
หลักธรรมสู่ความสำเร็จ	๖๙

การสร้างปัญญาและความบริสุทธิ์

คนเราจำเป็นต้องมีที่พึ่ง จะขาดที่พึ่งหาได้ไม่
เมื่อพูดถึงคำว่า “ที่พึ่ง” ย่อมเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป
ว่า คนเราทุกคนจะอยู่อย่างขาดที่พึ่งไม่ได้ การดำรงชีวิตของ
คนจากอดีตถึงปัจจุบัน จึงหนักไปในเรื่องการแสวงหาที่พึ่งที่
ตนมั่นใจว่า จะให้ความสุข ปลอดภัยแก่ตนอย่างแท้จริง
เพราะสัญชาตญาณของมนุษย์นั้น ท่านกล่าวว่า ย่อมมีความ
ต้องการที่เป็นพื้นฐานเช่นเดียวกันคือ

- ต้องการความรักและได้รับความรัก ในรูปแบบและ
ระดับต่างๆ
 - ต้องการที่พึ่งพำนัก ที่อาจให้ความอบอุ่น ปลอดภัย
แก่ตน
 - ต้องการได้รับอิสระ เสรีภาพ และการดำรงอยู่อย่าง
ปกติของตนและคนที่รัก
 - ต้องการได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น
- ความต้องการเหล่านี้ ถ้ากล่าวโดยสรุปแล้วจะพบว่า
เป็นความต้องการอันเกิดจากพื้นฐานเดียวกัน คือ
“ต้องการความสุข และหลีกเลี่ยงความทุกข์ในระดับ
ต่างๆ”

ซึ่งความต้องการในลักษณะนี้เกิดมาจาก “ความกลัว” เช่นกลัวจะไม่ได้รับความสุข ไม่มีคนรัก ไม่ปลอดภัย ไม่มีเสรีภาพ จะประสบความทุกข์ เป็นต้น

ด้วยความกลัวนี้เอง คนจากอดีตถึงปัจจุบันจึงมีการแสวงหาความสุข เพราะกลัวความทุกข์และจะไม่ได้รับความสุข แต่จากอดีตถึงปัจจุบัน การแสวงหาที่พึงพำนักอันมีลักษณะขจัดภัยที่เกิดจากความทุกข์ และไม่ประสบสุขในหมู่มนุษย์ ยังคงเป็นการแสวงหาที่ “สับสน”

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น?

เพราะว่าบรรดาผู้แสวงหาเหล่านั้นขาด “ความรู้” โดยเขาไม่รู้ตัว ความสุขความทุกข์อย่างแท้จริง ไม่รู้ว่าทำอย่างไรจึงสามารถขจัดความทุกข์เพื่อให้ประสบความสุขอย่างแท้จริงได้ แม้ศาสนาทั้งหลายในโลก ไม่ว่าจะศาสนาที่ตายแล้ว หรือศาสนาที่มีคนนับถืออยู่ในปัจจุบันก็เกิดขึ้นมาจาก “ความกลัวเพราะไม่รู้ ถ้ารู้ก็หายกลัวได้”

ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปสู่สำนักของท่านอัคคิทัตตปุโรหิต ซึ่งสละตำแหน่งและทรัพย์สินสมบัติออกบวช แต่การแสวงหาที่พึงพำนักของท่านยังคงมีลักษณะสับสน เช่นเดียวกับนักบวชอื่นๆ ในยุคนั้น ท่านบวชมานานมีศิษย์มากมาย แต่ปรากฏว่าทั้งท่านและศิษย์ของท่านยังคงไม่อาจหาพบ “ที่พึงอันแท้จริง” ซึ่งสามารถขจัดความทุกข์ สร้างความสุขที่ถาวรให้ท่านและศิษย์บริวาร ท่านและบริวารยังคงดำรงชีวิตอยู่ด้วยความกลัว กลัวไปทุกอย่างทั้งพระเป็นเจ้า เทวดา ธรรมชาติ

อารมณ์ของตน” ถึงแม้ว่ามีความเพียรพยายามด้วยประการ
ต่างๆ ก็ตาม แต่ไม่อาจช่วยอะไรได้ เพราะยังคงทำไปด้วย
ความ “ไม่รู้” จึงยังคงมีความกลัวอยู่ และออกจะเป็น
ความกลัวที่เพิ่มขึ้นเสียด้วย

หลังจากท่านอยู่ในสภาพที่พร้อมจะฟังธรรมจากพระ
พุทธองค์แล้ว ได้ทรงแสดงการแสวงหาที่ฟังของคนในระดับ
ต่างๆ ดังนี้

“มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก ถูกภัยคุกคาม ย่อมถึงภูเข
บ้าง ป่าไม้บ้าง อารามและต้นไม้ที่เป็นเจดีย์บ้าง ว่าเป็น “ที่ฟัง”
นั่นมีใช่ที่ฟังอันเกษม มีใช่ที่ฟังอันอุดม พวกเขาอาศัยสิ่ง
เหล่านั้นเป็นที่ฟังแล้ว ย่อมไม่อาจพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

ส่วนบุคคลใดถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ว่า
เป็นสรณะแล้วเห็นอริยสัจ ๔ ด้วยปัญญาอันชอบ คือทุกข์และ
ต้นเหตุอันเป็นเหตุเกิดแห่งทุกข์และความดับทุกข์ และมี
องค์ ๘ อันเป็นจากข้าศึกให้ถึงพระนิพพาน อันเป็นที่สงบระงับ
แห่งทุกข์

นี่แหละเป็นที่ฟังอันเกษม เป็นที่ฟังอันสูงสุด พวกเขา
อาศัยพระรัตนตรัยนี่เป็นที่ฟังแล้ว ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”

จากใจความแห่งพระพุทธภาषิตนี้ แสดงให้เห็นพัฒนาการ
แห่งความคิดของคนที่เริ่มต้น ดำรงอยู่ และตายไปด้วยภัยคือ
ความกลัว ที่ออกมาในรูปแบบต่างๆ คุกคามรอบด้าน ต่าง
คนต่างมุ่งแสวงหาที่ฟังพำนัก เพื่อให้สามารถ “ขจัดความทุกข์
เข้าถึงความสุขทั้งกายใจแห่งตน” แต่การแสวงหาที่ฟังนั้น ตัว

ที่ฟังและผลที่จะได้จากที่ฟังนั้น มีความแตกต่างกันทั้งในด้าน
เหตุและผล

สำหรับพระพุทธศาสนานั้นจะพบว่า

๑. รับรองว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นที่ฟังได้ ในบางโอกาส
บางฐานะ เช่น หลงทาง ขึ้นต้นไม้ดูทางได้ อากาศร้อน หลบ
เข้าบังเงาแห่งต้นไม้ได้ และบางอย่างยังให้ความอบอุ่นใจ
กำลังใจ เพราะอาศัยศรัทธาของคนเหล่านั้นตามควรแก่
ศรัทธา

๒. พระพุทธศาสนาปฏิเสธที่ฟังเหล่านั้นในฐานะที่ “ไม่
เป็นที่ฟังอันเกษม ไม่เป็นที่ฟังอันสูงสุด ไม่ทำให้คนหลุด
พ้นจากทุกข์ทั้งปวง” ได้

ฟังเห็นว่า พระพุทธศาสนาปฏิเสธที่ฟังเหล่านี้ในสาม
สถานะเท่านั้น ไม่ได้ปฏิเสธไปทุกอย่าง โดยเฉพาะความทุกข์
อันเป็นผลโดยตรงจากกิเลส ตัณหา จนทำให้คนต้องหมุนวน
ในวัฏฏจักร สิ่งภายนอกดังกล่าวไม่อาจจะช่วยได้

๓. พระพุทธศาสนายืนยันว่า พระรัตนตรัยเป็นสรณะอัน
เกษม เป็นสรณะอันสูงสุด ผู้ถึงสรณะนี้จะหลุดพ้นจากทุกข์
ทั้งปวงได้

๔. พระรัตนตรัยจะอำนวยผลในฐานะเป็นสรณะโดย
สมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อบุคคลได้ประกอบเหตุ คือ “ปฏิบัติจนรู้
อริยสัจ ๔ เข้าถึงพระนิพพาน อันเป็นการระงับดับเพลิงกิเลส
และเพลิงทุกข์ ด้วยประการทั้งปวง” เท่านั้น

ถ้าเป็นเช่นนี้แล้ว พระรัตนตรัยจะทำหน้าที่ของ “สรณะอันเกษมสูงสุด ช่วยคนให้หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”

ตามที่ทรงแสดงยืนยันไว้ มีข้อที่ควรสังเกตประการหนึ่งคือ

“พระพุทธรูปนั้น จะทรงยืนยันความสมบูรณ์แห่งผล จะมีได้ก็ต่อเมื่อบุคคลได้ปฏิบัติเหตุเพื่อให้เกิดผลนั้นๆ โดยไม่บกพร่องเท่านั้น”

จะพบความจริงว่า ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะอะไรก็ตาม คนเราล้วนต้องมีที่พึ่งสำหรับยึดเหนี่ยวเป็นที่พำนักทั้งทางกายและใจทั้งนั้น ในด้านการยึดเหนี่ยวสิ่งต่างๆ เพื่อให้เป็นที่พึ่งของตนนั้น ไม่ว่าจะในยุคปัจจุบันหรือว่าอดีตสมัยก็ตาม การแสวงหาที่พึ่งของมนุษย์ เพื่อเป็นที่กำจัดภัยและให้ความอบอุ่นความปลอดภัย ทั้งกายใจของตนนั้น ยังคงมีลักษณะของการแสวงหาที่พึ่งอย่างสับสน

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผลอันบุคคลจะพึงได้จากการอาศัยสิ่งเหล่านั้นว่าเป็นที่พึ่ง จึงคงแตกต่างกัน ตามลักษณะการเข้าถึงความเข้าใจ การยึดถือ การได้รับความโปร่งเบาทางใจ ตลอดจนการเข้าถึงความสมบูรณ์ ในการแสดงตนเพื่อให้สิ่งนั้นเป็นที่พึ่ง

ที่เป็นเช่นนี้ เพราะอะไร?

จะพบว่า แม้ในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวไทยที่ประกาศถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ทั้งยังมีการประกาศเป็นลัจฉาว่า

“ที่ฟังอย่างอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า ด้วยอำนาจ สัจจวาจา นี้ ขอความสวัสดิจึงมีแก่ข้าพเจ้าทุกเมื่อ”

แต่โดยสภาพที่เป็นจริงแล้ว ชาวพุทธได้สัมผัสถึงความสวัสดิ เพราะการเข้าถึงพระรัตนตรัยในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน หรือไม?

เปล่าเลย ไม่เคยเป็นเช่นนั้น และจักไม่เป็นเช่นนั้น ไม่ว่า ในการใดๆ ก็ตาม

ทั้งนี้เป็นเพราะอะไร?

เพราะมีความบกพร่องในความเข้าใจ เรื่องการถึงพระ รัตนตรัยเป็นสรณะ เป็นผล กรรมวิธีในการถึงพระรัตนตรัย ไม่เป็นไปในระดับเดียวกัน ทำให้คนได้รับผลจากการถึงพระ รัตนตรัย ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า “เป็นสรณะอันเกษม เป็นสรณะอันสูงสุด” แตกต่างกันดังกล่าวแล้ว

การถึงพระรัตนตรัยของคนจากสมัยอดีตถึงปัจจุบันนั้น จะพบว่ามีลักษณะแตกต่างกันตามลำดับ ดังนี้ :-

๑. เป็นการถึงกันตามประเพณี อย่างที่เรียกว่าเป็น ชาวพุทธโดยกำเนิดทั้งๆ ที่ตนเองไม่ทราบ แม้แต่ถ้อยคำที่ ตนกล่าวออกไปไม่ทราบคุณความดีของพระรัตนตรัย ผู้ใหญ่ บอกให้ว่า ก็ทำตามท่านไป แม้เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ก็ไม่ สนใจค้นคว้าศึกษาหาความรู้ความเข้าใจจากตำราท่านผู้รู้ ในเรื่องพระรัตนตรัย อันเป็นวิสัยของสามัญชนประการหนึ่ง คือ “ทราบเรื่องของตนน้อย แต่ทราบเรื่องของคนอื่นมาก

เขาสามารถเรียงลำดับโคตรวงศ์ของคนอื่นได้ดี ในขณะที่เดียวกันบางคนอาจไม่ทราบว่า ปู่ทวดของตนชื่ออะไร มีฐานะอาชีพอย่างไร” เป็นต้น

๒. เป็นการถือแบบแสดงความนับถือ คือยอมรับความเป็นพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ การนับถือในระดับนี้เป็นเหมือนคนที่ทราบว่า ยามที่ตนถูกความร้อนของแดดแผดเผา สามารถอาศัยร่มเงาต้นไม้ได้ ทุกครั้งที่เขาถูกความร้อนจากแสงแดดเขาจะหลบเข้าหาเงาต้นไม้ แต่หาได้คิดแสวงหาประโยชน์จากต้นไม้ อันตนควรจะได้ นอกเหนือไปจากขจัดความร้อนจากแสงแดด ตามที่ตนเคยทราบและได้รับมาแต่ประการใดไม่

๓. การถึงแบบยอมตนเป็นศิษย์ จะพบว่าธรรมดาศิษย์ที่ดีนั้น เมื่ออาจารย์แสดงอาการอย่างไร ตนจะพยายามเลียนแบบอันดีงามจากอาจารย์ อาจารย์สอนอย่างไรก็จะเอาใจใส่ศึกษา สำเนียงในคำสอนเหล่านั้นแล้วน้อมนำมาปฏิบัติตาม

๔. การถึงด้วยการน้อมใจถึง แม้ด้วยการทราบข่าวเกี่ยวกับความดีของพระรัตนตรัย อย่างท่านพราหมายุตั้ง นโม แสดงความนอบน้อมต่อพระพุทธเจ้า เพียงแต่ได้รับทราบเกียรติคุณของพระองค์เท่านั้น รวมหมายถึงการที่บุคคลทำจิตของตนให้สงบด้วยอำนาจพุทธคุณเป็นต้น ที่ท่านเรียกว่า **พุทธานุสสติ** คือการระลึกถึงคุณความดีของพระพุทธเจ้า

๕. ถึงด้วยการมอบกายถวายตนต่อพระรัตนตรัย เป็นการถึงพระรัตนตรัยของท่านที่ได้ฟังธรรม เกิดความศรัทธา

เลื่อมใส แสดงตนเป็นผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง พร้อมทั้ง
กาย วาจา ใจ อย่างที่สวดมนต์ทำวัตรตอนเย็นในบทหนึ่งว่า
“ข้าพเจ้าเป็นผู้รับใช้พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ พระ
รัตนตรัยเป็นนายของข้าพเจ้า

พระพุทธเจ้าเป็นผู้กำจัดทุกข์ด้วย เป็นผู้ทำประโยชน์
เกื้อกูลแก่ข้าพเจ้าด้วย

พระธรรมเป็นธรรมกำจัดทุกข์ด้วย เป็นธรรมที่ทำให้
ประโยชน์เกื้อกูลแก่ข้าพเจ้าด้วย

พระสงฆ์เป็นผู้กำจัดทุกข์ด้วย เป็นผู้ทำซึ่งประโยชน์
เกื้อกูลแก่ข้าพเจ้าด้วย

ข้าพเจ้าขอมอบกายถวายชีวิตนี้แด่ พระพุทธเจ้า พระ
ธรรม พระสงฆ์”

๖. การถึงพระรัตนตรัย ด้วยการตัดกิเลสได้อย่างพระ
อริยบุคคลทั้งหลาย อันเป็นการแสดงผลสมบูรณ์ ที่ผู้ถึงพระ
รัตนตรัยจะพึงได้รับตามนัยที่กล่าวแล้วในตอนต้นว่า

ก. ผู้ใดถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็น
สรณะแล้ว

ข. เห็นอริยสัจ ๔ ด้วยปัญญาอันชอบ คือ ทุกข์
สมุทัย นิโรธ มรรคมีองค์ ๘ อันไปจากข้าศึก ให้ถึงพระนิพพาน
เป็นที่เข้าไประงับดับแห่งทุกข์

ค. นี่เป็นสรณะอันเกษม นี่เป็นสรณะอันสูงสุด เขา
อาศัยรัตนะนี้เป็นสรณะแล้วย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

จากหลักฐานตำนานในทางพระพุทธศาสนา ท่านยืนยันว่าคนที่เข้าถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะในระดับต่างๆ ทั้ง ๖ ระดับนี้มีอยู่ทุกยุคทุกสมัย เมื่อเป็นเช่นนี้ความสงสัยในเรื่องที่ว่า

“พระรัตนตรัย เป็นสรณะอันเกษมสูงสุด สามารถกำจัดทุกข์ในระดับต่างๆ ให้แก่ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะได้หรือไม่ก็หมดไปเพราะมีตัวอย่างบุคคลให้พิสูจน์ได้ไม่ว่าในกาลไหนๆ ก็ตาม”

ปัญหาที่ควรตรวจสอบสำหรับบุคคลบางคน ที่ไม่ได้รับผลจากพระรัตนตรัยตามควรนั้นอยู่ที่ไหน?

แน่นอน ในเรื่องนีวกันตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้ว สาเหตุของปัญหา ตัวปัญหานั้นมีส่วนสัมพันธ์กัน เมื่อตัวปัญหาอยู่ที่คน การค้นหาสาเหตุของปัญหาก็ต้องค้นที่ตัวคนๆ นั้น

ค้นหาอะไร?

ค้นหาความเข้าใจ ความยอมรับ ความนับถือ การถึงพระรัตนตรัยของแต่ละคนว่า มีส่วนใดบกพร่องไปบ้าง เพราะตามหลักของพระพุทธศาสนานั้น

“สิ่งทั้งหลายเกิดมาจากเหตุ ผลที่เกิดขึ้นจะต้องสัมพันธ์กับเหตุเสมอ และจะไม่มีการขัดแย้งกันระหว่างเหตุกับผลไม่ว่าในกาลใดๆ ในเรื่องใดๆ ก็ตาม”

คำว่า กจฺจามิ ที่เราแปลกันว่าถึงนั้น สามารถแปลว่าไปก็ได้ จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่า ในการถึงที่ใดที่หนึ่งนั้น มี

ความเกี่ยวเนื่องกับการไป การถึง หมายถึงการสิ้นสุดของ
อาการไป ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการถึงพระรัตนตรัย จึงมีอาการ
สองอย่างสัมพันธ์กัน คือ

“ไปสู่พระรัตนตรัยเพื่อเป็นสรณะ กับถึงพระรัตนตรัย
เป็นสรณะ”

การไปจึงเป็นช่วงการเดินทาง เช่นคนเดินทางจากที่หนึ่ง
เพื่อไปสู่บ้านของตน ตราบใดที่ยังไม่ถึงบ้าน ตราบนั้นยังคง
อยู่ในการ “ไป” เมื่อถึงบ้านเป็นการยุติการไป การถึงบ้านที่
แท้จริง คือ

“บุคคลต้องเข้าไปอยู่เป็นส่วนหนึ่งของบ้าน จากบันไดไป
ถึงห้องต่างๆ ของบ้าน จะพบว่า เมื่อถึงบ้านแล้วแต่ละส่วน
ของบ้านไม่ว่าจะเป็นห้องนอน ห้องรับแขก ห้องน้ำ ห้องครัว
หรือส่วนอื่นๆ ของบ้าน จะอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลผู้เข้าถึง
ส่วนนั้นๆ ตามหน้าที่ของตน ฉะนั้น การถึงพระรัตนตรัยก็มี
ลักษณะเช่นเดียวกันฉะนั้น คือการถึงพระรัตนตรัยที่แท้จริง
บุคคลจะต้องมีอาการกายวาจาใจ ในลักษณะผสมกลมกลืน
หรือเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย พระรัตนตรัยจึงสามารถ
อำนวยความสะดวกให้ตามสมควรแก่การถึงของบุคคลเหล่านั้น
ฉะนั้น”

การถึงพระรัตนตรัย จึงอาจสรุปได้เป็นสองระดับ คือ

ไปสู่พระรัตนตรัย ได้แก่การศึกษา เรียนรู้ ยอมรับ
นับถือพระรัตนตรัย อาจแสดงออกมาทางกาย ทางวาจา ทาง
ใจ ตามสมควรแก่เหตุ

เข้าถึงพระรัตนตรัย คือปฏิบัติกายวาจาใจของตน ให้ผสมกลมกลืนกับคุณของพระรัตนตรัย

เพราะตามหลักความเป็นจริงแล้ว พระรัตนตรัยนั่นคือ **ธรรม** พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พระธรรม พระธรรมคือคำสอนของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์เป็นสัญลักษณ์หรือเป็นตัวแสดงให้เห็นว่าพระธรรมสามารถอำนวยการประโชชนให้แก่ผู้ปฏิบัติได้จริง

การถึงพระรัตนตรัยคือ “การปฏิบัติโดยวิธีน้อมนำเอาคุณพระรัตนตรัยมาไว้ในตน เพื่อให้ตนได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย เหมือนเมื่อตอนถึงบ้าน เพราะได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของบ้านฉะนั้น”

พระพุทธเจ้ามีพระคุณอย่างไร?

พระคุณของพระพุทธเจ้ามีมากที่สุดจะพรรณนาได้ แต่เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วท่านจัดเป็นพระคุณ ๓ ประการ คือ

๑. พระปัญญาธิคุณ ทรงมีพระปัญญารอบรู้สรรพธรรมสรรพสิ่งตามความเป็นจริงด้วยการตรัสรู้ปริยัติ ๔ ประการ

๒. พระบริสุทธิคุณ ทรงมีสันดานอันบริสุทธิ์บริบูรณ์ ไม่มีกิเลสตัณหาอยู่ภายในใจ

๓. พระมหากรุณาธิคุณ ทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตว์โลกทั้งปวง สามารถแสดงออกได้ด้วยการเสด็จไปเทศนาโปรดท่านเหล่านั้น จนประดิษฐานเป็นรูปศาสนา ทำหน้าที่อำนวยการประโชชนสุขให้แก่โลกจากอดีตกาลถึงปัจจุบันกาล

คนจะสามารถเข้าถึงพระปัญญาคุณของพระพุทธเจ้าได้อย่างไร?

ในขั้นนี้ จะพูดเพียงระดับการเข้าถึงขั้นที่ ๓ คือ การยอมตนเป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้าอันเป็นการผ่านขั้น ๑-๒ มาแล้ว และเป็นบันไดที่จะช่วยให้ก้าวไปถึงการถึงที่สมบูรณ์ตามอุดมคติในทางพระพุทธศาสนา คือการรู้แจ้งอริยสัจ ๔ บรรลุนิพพาน

การเข้าถึงพระปัญญาของพระพุทธเจ้า หรือพูดให้ตรงตามรอยบาทของพระพุทธองค์นั้น ท่านแสดงว่า ปัญญาจะเกิดขึ้นเพราะการประกอบ คือการสร้างให้บังเกิดขึ้น ปัญญาอาจเกิดได้ด้วย

๑. การศึกษา สดับตรับฟัง และอาศัยประสาทสัมผัสส่วนอื่นๆ

๒. การนำเรื่องเหล่านั้นมาพิจารณาให้ทราบตามความเป็นจริง เช่นสิ่งใดที่ทรงแสดงว่าเป็นทางเสื่อม ก็นำมาพิจารณาดูว่าเป็นทางเสื่อมหรือไม่ การพิจารณานี้ จะพบว่า มีตัวอย่างบุคคลให้ดูเป็นตัวอย่าง ทั้งฝ่ายผู้ประสบความสำเร็จและความเจริญเพราะการกระทำของตน

๓. สร้างหรือกระทำ สิ่งที่เป็นเหตุแห่งความเจริญให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลต้องการความเจริญในด้านใด ก็ประกอบเหตุเพื่อเข้าถึงความเจริญในด้านนั้นๆ

“การใช้ปัญญาที่สำคัญที่สุด คือเมื่อแยกได้ว่า อะไรเป็นทางเสื่อมและทางเจริญด้วยการศึกษาพิจารณาแล้ว จะต้อง

มีอุปมายวิธีหลักทางเสื่อม มาดำเนินชีวิตในทางเจริญให้ได้ ทั้งสามารถใช้ปัญญาให้เป็นประโยชน์แก่ตนและบุคคลอื่นด้วย เพราะชีวิตที่อยู่ด้วยปัญญาเป็นชีวิตที่ประเสริฐ ซึ่งการจะเข้าถึงชีวิตระดับนี้ได้ จะต้องอาศัยการพยายามเข้าใจถึงความ เป็นจริงของสิ่งต่างๆ ที่ผ่านมาในชีวิตของตนในขณะนั้นๆ คน ที่สามารถทำได้เช่นนี้ ท่านกล่าวว่าถึงแม้จะมีชีวิตเพียงวันเดียว แต่ชีวิตของบุคคลนั้นชื่อว่า “มีราตรีเดียวแต่เจริญ”

จะถึงพระบริสุทธิ์คุณได้อย่างไร?

ความบริสุทธิ์ ตามหลักความจริงจะพบว่าเป็นผลที่เกิด มาจากเหตุ คือการขจัดสิ่งที่ไม่บริสุทธิ์ให้ออกไป ในขั้นของ การปฏิบัติแล้ว ความบริสุทธิ์ของคนทำให้เกิดขึ้นเองไม่ได้ แต่ คนสามารถสร้างเหตุเพื่อทำความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้นได้ ถ้าจะ เปรียบความไม่บริสุทธิ์เหมือนความมืด ความบริสุทธิ์เหมือน แสงสว่าง จะพบว่าตามหลักความจริงแล้ว คนขจัดความมืด เองไม่ได้ แต่คนสามารถติดไฟขึ้นเพื่อให้ไฟทำหน้าที่ขจัดความ มืดและให้แสงสว่างได้

ตระกูลกิเลสคือเช่นไร?

ใจคนเรานั้นมีกิเลส ๓ ตระกูลอยู่ภายในจิตใจของบุคคล ขาดความบริสุทธิ์ไป เพราะกิเลส ๓ ตระกูลเหล่านี้ คือ

ตระกูลโลภะ ทำให้ใจมีความต้องการปรารถนาใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ที่เกิดกับใจ เมื่อใจไป กำหนดรูปเป็นต้นว่า น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจ

ตระกูลโทสะ ทำให้ใจขุ่นมัว เศร้าหมองด้วยความไม่
ยินดี ไม่พอใจ โกรธ จนแสดงออกมาทางกาย วาจา และ
พยาบาท จงล้างจงผลาญคนอื่น

ตระกูลโมหะ ทำให้จิตเศร้าหมองด้วยความเขลา ไม่
เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ตามความเป็นจริง ชวนให้ลึกลับสงสัย
จนถึงมงายไว้เหตุผลในการดำรงชีวิต เป็นต้น

เมื่อต้องการจะทำจิตให้บริสุทธิ์ในระดับพอสมควร ที่
เรียกกันว่า “มีความบริสุทธิ์ใจ” อาจทำได้ด้วย

- การสำรวจระวังประสาทสัมผัสในการเห็นรูป เป็นต้น
อย่าให้ใจไปเกิดกำหนดขัดเคือง ลุ่มหลง มัวเมาในเรื่องต่างๆ
มากเกินไป

- ใช้ปัญญาดังกล่าวแล้วพยายามรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ที่
ผ่านมาในชีวิตของตนตามความเป็นจริง

ที่สำคัญคือ พยายามทำใจของตนให้มีความไม่โลภ ไม่
โกรธ ไม่หลง ให้เป็นพื้นฐานใจเอาไว้ เพราะเรื่องของใจนั้น
ถ้าพื้นฐานใจดีแล้ว ความดีงามอื่นๆ ก็จักเกิดขึ้นติดตามมา
เหมือนคนที่อาบน้ำชำระกายสะอาดแล้ว ย่อมปรารถนา
แสวงหา สิ่งสวยงามอย่างอื่นมาประดับ เพื่อให้เกิดความสวย
งามเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามคนที่ทำอะไรรไปตามอำนาจ
ของกิเลส ๓ ตระกูล เป็นเหมือนคนที่ลงไปโคลนตมเท้า
หนึ่งแล้วจะลงไปอีกทั้งสองเท้า มือจับโคลนตมหรือจะเปื้อน
หมดทั้งตัว ความขยะแขยงในสิ่งสกปรกเหล่านั้นจะไม่ค่อย
เกิดขึ้น เพราะว่า

คนที่ทำความดีบ่อยๆ จิตเขาจะยินดีในความดี
คนทำความชั่วบ่อยๆ จิตเขาจะพอใจยินดีในความชั่วและ
การกระทำความชั่ว

เพราะพื้นฐานทางใจและการกระทำบ่อยๆ ที่แตกต่างกัน
ขีดความสามารถในการแสดงความ “บริสุทธิ์ใจต่อตนเอง ต่อ
คนอื่นของคน” จึงแตกต่างกัน ตามที่ทรงแสดงไว้ว่า

ความดี คนดีทำได้ง่าย คนชั่วทำได้ยาก

ความชั่ว คนชั่วทำได้ง่าย คนดีทำได้ยาก

อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า “การทำความดี ความชั่ว”
จะยากหรือง่ายนั้น หาได้ขึ้นอยู่กับความดีและความชั่วโดยตรง
ไม่ แต่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางใจของคนผู้กระทำเป็นสำคัญ

ปัญญากับความบริสุทธิ์เป็นคุณสมบัติภายในพระทัยของ
พระพุทธเจ้า ถ้าทรงมีพระคุณเพียงสองประการนี้ พระองค์
ก็เป็นเพียง**พระปัจเจกพุทธเจ้า** คือรู้และบริสุทธิ์เฉพาะตนเอง
ความเป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระศาสดาเกิดสมบูรณ์เต็มที่ เมื่อ
พระองค์ทรงอาศัยพระมหากุณา ทรงใช้ปัญญาเครื่องตรัสรู้
นำสิ่งที่ทรงตรัสรู้มา เสด็จไปในสถานที่ต่างๆ เทศนาสั่งสอน
ประชาชน ในคามนิคม ชนบท ราชธานีต่างๆ ด้วยความ
บริสุทธิ์พระทัย เพราะการกระทำงานของพระองค์นั้น

ทรงทำเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล ความสุข ด้วยพระทัยที่
มุ่งอนุเคราะห์ต่อคนทุกระดับตลอดถึงสัตว์ทั้งหลาย แม้การ
ประดิษฐานเป็นรูปของศาสนา ก็เป็นการกระทำเพื่อให้จุด
ประสงค์ทั้งสามประการนั้นยังยืนถาวร เป็นผลดีแก่ประชาภิกร
ตลอดกาลนาน เท่านั้นเอง

คนสามารถแสดงออกซึ่งความกรุณาตามพุทธ- ปฏิบัติได้อย่างไร?

การใช้ชีวิตของคนนั้นไม่ว่าจะเป็นคนระดับใดก็ตาม ถ้า
คนนั้นมีสามัญสำนึกที่สูงพอควรแล้ว เขาจะมุ่งไปในทางทำ
ประโยชน์สองประการให้สมบูรณ์ คือ

ทำประโยชน์อันตนพึงได้พึงถึง ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองก่อน
แล้ว

นำเอาประโยชน์ที่ตนได้แล้วถึงแล้วนั้นเอง ไปเพื่อแผ่ช่วย
เหลือคนอื่น

พระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวอย่างในเรื่องนี้เป็นอย่างดี เพราะ
ทรงทำประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ตน และประโยชน์
เพื่อคนอื่นได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

สิ่งที่ทรงนำมาแสดงสั่งสอน เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่
คนอื่นนั้น เป็นเรื่องของ “การสร้างปัญญาและความบริสุทธิ์
ในรูปแบบและระดับต่างๆ” โดยทรงอาศัยพระมหากรุณา
เป็นสื่อ นำคน จะช่วยคนอื่นหรือทำประโยชน์แก่คนอื่น จึง
ต้องอยู่ในฐานะของผู้ที่มีจิตใจ สิ่งของ อุปกกรณ์ ความพร้อม
ที่จะช่วยเหลือคนอื่นเป็นประการสำคัญ

ชีวิตของภคนกัธธรรมะ

ชีวิตกับธรรมะ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ที่กายวาจาใจของบุคคลแต่ละคน การเรียนรู้ การปฏิบัติธรรม จึงเป็นสื่อนำไปสู่การรู้จักตนและคนอื่นในแง่มุมที่เป็นความจริงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น คำสอนในพระพุทธศาสนาทุกข้อจึงเกี่ยวข้องกับชีวิตและการกระทำของบุคคลทั้งหลาย โดยเฉพาะคนที่มัวเมาประมาทอยู่ เช่นที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า

“มัจจุราชผู้กระทำซึ่งที่สุด ย่อมทำคนที่มีใจซ่องแล้ว ในอารมณ์ต่าง ๆ มัวเก็บดอกไม้ทั้งหลายอยู่นั้นแหละ ไม่รู้จักอึดในกามทั้งปวงให้ไปสู่อำนาจของตน”

แม้ใจความแห่งพระพุทธภาสิตจะทรงปรารภพฤติกรรมของคนในยุคหนึ่ง แต่คนในยุคนี้ก็หาได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางตรงกันข้ามกับที่ทรงปรารภแสดงไว้ไม่ ยังมีคนประมาทที่ปล่อยวันเวลาแห่งชีวิตให้ผ่านไปด้วยความสนุกสนานรื่นเริงด้วยความเพียรพยายามที่จะตอบสนองความต้องการของตน แต่แล้วก็หาไม่มีใครทันตอบสนองความต้องการของตนได้สำเร็จไม่ มัจจุราชก็จู่ดกระชากชีวิตเขาไปเสียก่อน แม้จะเกิดอีกก็ครั้งก็คงเป็นเช่นนั้น ตราบใดที่เขายังไม่ได้เห็นธรรมของพระอริยเจ้าทั้งหลาย ความตายจะแฝงอยู่กับชีวิตตลอดเวลา พร้อมทั้งจะแสดงตนออกมาเมื่อเหตุปัจจัย

อำนาจให้ซึ่งเมื่อกันแล้ว เราได้ตายมาแล้ว กำลังตาย อยู่ และจะตายในโอกาสหนึ่งแน่นอน แต่ไม่ทราบว่าจะเมื่อไร เท่านั้นเอง

พระพุทธศาสนาจึงได้จัดประเภทของความตายไว้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. **ขณิกมรณะ** คือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใน ร่างกาย อันมีอยู่ตลอดเวลา เช่น ขนเก่าหลุดร่วงไป ขนใหม่ เกิดขึ้นแทน เซลล์ต่างๆ ในร่างกายได้ตายอยู่ตลอดเวลา ตีหน้อยที่มีเซลล์ใหม่เกิดแทนมาเสมอๆ เท่านั้น ที่เห็นได้ชัดคือ ลมหายใจเข้าออก เมื่อลมหายใจเข้าไปเป็นความเกิด เมื่อออกมา ก็เป็นความตายในขณะนั้นๆ ลมหายใจเป็นกายส่วนหนึ่งในกลุ่มกายทั้งหมด และถือว่ามีความสำคัญเพราะเป็นกาย สังขาร คือตัวการที่ปรุงแต่งกายให้ดำรงอยู่ ความเกิดดับ ของลมหายใจ เป็นต้น จึงบ่งชี้ให้เห็นชัดว่าเราตายกันอยู่ทุก ขณะ แม้ความเปลี่ยนแปลงทรุดโทรมไปของร่างกายส่วนอื่นๆ ก็จัดเป็นความตายในขณะนั้นๆ เช่นเดียวกัน เวลาใดที่ลม หายใจเข้าแล้วไม่ออก ออกแล้วไม่เข้าไป ความแตกขาดแห่ง ชีวิตก็จะเกิดขึ้นทันที บางครั้งก็ไม่อาจรู้ว่า ที่ตายนั้นถึงคราว ตายจริงหรือเปล่า?

๒. **อกาลมรณะ** ความตายในขณะที่ยังไม่สมควรจะ ตาย หรืออย่างทีพูดกันว่าไม่น่าจะตาย ทำนองที่เข้าใจกันว่า ยังไม่ถึงเวลาตาย เช่น การที่คนเป็นอันมากประสบอันตราย ถึงแก่ชีวิต ด้วยอุบัติเหตุต่างๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นเพราะการ

กระทำของตน และการกระทำของคนอื่นก็ได้ เช่นรถทัศนาวจรที่มีการยกพวกกันไปเที่ยวหาความสำราญ สนุกสนานกันจนถึงกับมีคนพูดว่า สนุกกันจนลืมตาย และเคยพบว่าตายกันคราวละหลายๆ เสียด้วย บางคราวมีอยู่ไม่น้อยที่สร้างความรู้สึกขัดแย้งขึ้นภายในใจของคนบางพวก คือ ในกรณีที่คนซึ่งพร้อมใจกันไปทำบุญกุศล เช่น ทอดกฐิน ผ้าป่าสามัคคี เป็นต้น มีตายกันเสมอ นั่น จนคนบางพวกตั้งปัญหาขึ้นมาว่า ไปทำบุญ ทำกุศล ทำไมจึงตายเล่า?

ขอให้เข้าใจว่าความตายประเภทนี้คือ อกาลมรณะ คือตายในเวลาที่ไม่ควรจะตายและไม่เกี่ยวกับบุญกุศลอะไรด้วย เพราะการที่เกิดอุบัติเหตุเป็นผลมาจากความประมาท ความสนุกสนานกับจนลืมตัว ขาดความระมัดระวัง ซึ่งแต่ละอย่าง เป็นบาปอกุศล ทั้งนั้น เป็นการยืนยันความจริงแห่งพระพุทธรักษาที่ว่า

ปมาโท มจฺจุโน ปทํ

ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย

๓. **กาลมรณะ** คือความแตกทำลายแห่งชีวิตอย่างแท้จริงของทุกรูปทุกนามที่เกิดมาในโลกนี้ จะหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้ไปไม่พ้น ความสำคัญของความตายอีกประการหนึ่งซึ่งทรงเน้นไว้ในที่นี้ เพื่อมุ่งให้เกิดผลในการประพฤติปฏิบัติแก่บุคคลผู้ได้สดับธรรมแล้ว ความตายนั้นคือ **ตายจากคุณงามความดี** จะพบว่าผู้กระทำซึ่งที่สุดคือทำให้บุคคลหลุดจากความดีนั้นได้แก่การที่บุคคลมามัวเมาประมาทในวัย ใน

ชีวิต ในความไม่มีโรคของตน แล้วปล่อยกาลเวลาให้ผ่านพ้นไป ด้วยการแสวงหาความสนุกสนานรื่นเริงมีประการต่างๆ

ข้อนี้จะพบว่าพระผู้มีพระเจ้าได้ทรงเน้นไว้ในที่ต่างๆ เป็นอันมาก เมื่อทรงปรารภพฤติกรรมของมวลชนเหล่านั้น เช่น ทรงแสดงว่า

“ท่านทั้งหลาย จะมัวผลิตผลิตอะไรกันอยู่อีกเล่า ในเมื่อโลกคือหมู่อัตว์นี้ ถูกความมืดคือ อวิชชาห่อหุ้มเอาไว้ ท่านอันความมืดห่อหุ้มเอาไว้ ทำไมไม่แสวงหาประทีปเป็นเครื่องส่องทางแห่งชีวิตเล่า”

พระพุทธภาษิตข้อนี้ ทรงเตือนให้ผู้สดับธรรมได้ตระหนักถึงชีวิตว่า การปล่อยให้เวลาผ่านไปด้วยความประมาทนั้น เป็นการตกอยู่ภายใต้ความมืดบอด ธรรมดาว่าคนที่อยู่ในความมืด อาจจะเดินหกล้ม ไม่พบเห็นสิ่งอะไร ไม่รู้อะไรตามความเป็นจริงฉันใด คนที่ตกอยู่ภายใต้ความมืดบอดคือความประมาทเพราะอวิชชาก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ฉะนั้น

ดังนั้น โดยความหมายของพระพุทธศาสนาแล้ว จะพบว่าการแตกทำลายแห่งชีวิตอินทรีย์นั้นหาเป็นเรื่องสำคัญไม่ เพราะเป็นเรื่องธรรมดา และเป็นความเที่ยงประการหนึ่งของชีวิต ซึ่งมีอยู่ท่ามกลางความไม่เที่ยงทั้งหลาย คือคนเราเกิดมาทุกคนจะต้องตายเหมือนกันไม่มียกเว้น แต่การตายด้วยการขาดคุณธรรม เพราะอาศัยความประมาทเป็นผู้กระทำซึ่งที่สุดนั้น ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นยังดำรงชีพอยู่ในโลกนี้ แต่ในแง่ของศาสนา ในแง่ของคุณธรรมแล้ว ความประมาทได้กระทำ

ให้เขาตายจากความดีไปแล้ว ชีวิตจากช่วงนั้นไปเป็นชีวิตที่ว่างเปล่า ปราศจากสาระแก่นสาร สิ่งที่ว่างเปล่าจากสาระแก่นสาร ถึงแม้ว่าจะลอยเด่นขึ้นไปได้แต่ก็ลอยอยู่ไม่นาน แบบลูกโป่งซึ่งถูกเป่าให้ลอยขึ้นไปในที่สุดก็จะต้องตกลงมา ชีวิตของบุคคลผู้ตกอยู่ในความประมาทก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ฉะนั้น

ดังนั้น เมื่อทรงปรารภถึงอุบาสิกากลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีนางสามาวดีเป็นประมุข ถูกไฟคลอกตายภายในปราสาท พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงว่า

“ท่านเหล่านั้น ในฐานะที่เป็นผู้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท แม้จะแตกทำลายไปแห่งร่างกาย แต่ท่านเหล่านั้นได้ชื่อว่ายังไม่ตาย”

ดังนั้น จึงทรงแสดงว่า **“ความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตาย”** และว่า **“ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย”**

ด้วยเหตุนี้ ความตายจากคุณธรรมความดีจึงเป็นสิ่งที่น่ากลัว น่าสยดสยองของบุคคลอย่างยิ่ง

คำสอนในพระพุทธศาสนานั้นสอนเน้นหนักในจุดนี้ จะพบว่าในปัจฉิมพุทธพจน์ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงครั้งสุดท้ายนั้น ก็มาปรารภอยู่ที่ต้องการให้บุคคลไม่ตายจากคุณธรรม ถึงแม้ว่าร่างกายจะแตกทำลายไปก็ตาม โดยทรงเตือนให้เกิดความสำนึกว่า

“ดูก่อนผู้เห็นภัยในสังสารวัฏทั้งหลาย เราขอเตือนเธอทั้งหลายให้ทราบไว้ สังขารทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง มีความ

**เกิดขึ้น แล้วมีความแตกสลายไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจง
ยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด”**

เป็นการแสดงให้เห็นว่า ทศนะของพระพุทธศาสนานั้นถือเรื่องความตายจากคุณงามความดีเป็นเรื่องที่น่ากลัว และควรแก่การละเว้นเป็นอย่างยิ่ง ควรแก่การหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลภษิตในลักษณะนี้ จึงมีปรากฏในที่อื่นที่ว่า

“ชีวิตร่างกายย่อมแตกทำลายไป แต่คุณงามความดีหาได้แตกทำลายไปด้วยไม่”

ย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้เด่นชัดว่า ความประมาทเป็นผู้กระทำที่สุดแห่งความดี ส่วนความไม่ประมาทนั้น เป็นผู้สืบต่อความดีให้ดำรงอยู่ แม้วร่างกายของบุคคลนั้นจะแตกสลายทำลายไป ประจักษ์พยานเหล่านี้มีบุคคลต่างๆ ในประวัติศาสตร์เป็นเครื่องยืนยันได้เป็นอย่างดี อนตโก ผู้กระทำซึ่งที่สุดอันบุคคลควรหลีกเลี่ยง หรือควรละเว้นนั้น ได้แก่ความประมาทนั่นเอง

เมื่อบุคคลตกอยู่ในความประมาทแล้ว จะพบว่าย่อมปล่อยจิตใจของตนให้ซ่องอยู่ในอารมณ์ต่างๆ คำว่าอารมณ์ในที่นี้ท่านหมายถึง สิ่งซึ่งผ่านมาจาก ตา หู จมูก ลิ้น กาย และทางใจ เรียกว่า รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ จะพบว่าอารมณ์ทั้ง ๖ ประการนี้เอง เป็นสิ่งที่บุคคลต้องการไขว่คว้าแสวงหากันด้วยประการต่างๆ ในการแสวงหาเพื่อความดำรงอยู่แห่งชีวิตเป็นเรื่องธรรมดา ถ้าหากว่าเป็นการแสวงหาที่ประกอบด้วยธรรม ยุติด้วยธรรม และเป็นไปด้วยธรรม

แต่ธรรมดาบุคคลผู้มัวเมาด้วยความประมาทนั้น ไม่อาจ
จะควบคุมใจของตนไม่ให้เกิดกำหนดใน รูป เสียง กลิ่น รส
เป็นต้น อันก่อให้เกิดความกำหนดได้ บุคคลเหล่านั้นไม่
สามารถที่จะควบคุมจิตใจของตนไม่ให้เกิดขัดเคืองในเรื่อง
ราวต่างๆ ในอารมณ์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดเคืองได้ ไม่อาจ
ที่จะบังคับใจของตน ไม่ให้หลงในเรื่องอันเป็นที่ตั้งแห่งความ
หลงได้ และในที่สุดก็จะเกิดความมัวเมาประมาทในเรื่อง
เหล่านั้น ปล่อยกาย ปล่อยจิตของตนให้หมกมุ่นกังวลในเรื่อง
เหล่านั้น ปล่อยเวลาแห่งชีวิตของตนให้ผ่านไปด้วยเรื่อง
เหล่านั้น แต่ในการตอบสนองความต้องการในลักษณะนี้
จะพบว่า บุคคลไม่อาจตอบสนองให้เต็มได้ บุคคลเป็น
อันมากที่เกิดมาแล้วตายไปแล้วเป็นจำนวนไม่รู้สักกี่ร้อยก็
พันล้าน บุคคลเหล่านั้นพยายามตอบสนองความต้องการ
เหล่านี้ จิตใจของเขาข้องติดอยู่ในอารมณ์อันน่าใคร่ น่า
ปรารถนา น่าพอใจ แต่เขาเหล่านั้นไม่อาจที่จะตอบสนอง
ความต้องการของตนให้เต็มได้และต้องตายไป เมื่อเกิดมาก็
ก็เริ่มข้องอีก พยายามตอบสนองอีก ตายไปอีกแล้วก็ไม่เต็ม
อีกนั่นเอง

ดังนั้น การพยายามตอบสนองด้วยจิตที่ข้องอยู่ใน
อารมณ์ต่างๆ เหล่านี้จะพบว่า บุคคลเป็นอันมากนั้นแม้ว่า
เวลา และโอกาสที่ควรจะให้ความสงบแก่จิตใจ ร่างกาย และ
จิตใจจะได้รับการพักผ่อนตามสมควรแก่อัตราภาพ เขาใช้เวลา
ซึ่งควรจะพักผ่อน หลับนอนนั้นไปตรึงนึกถึงรูป ถึงเสียง

ถึงรส อันน่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจบ้าง อันไม่น่าใคร่
ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าพอใจบ้าง ซึ่งเรื่องเหล่านี้เมื่อกล่าว
โดยสรุปก็คือว่า จิตของบุคคลเหล่านั้นได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ
กิเลสกรรม คือกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดความใคร่ เพราะโดยปกติ
ของจิตจะไม่ใคร่ด้วยตัวของตัวเอง แต่อาจจะเป็นอย่างไร
ไปก็ได้ ด้วยอำนาจของสิ่งที่เกิดขึ้น ประดุจแต่งจิตซึ่งท่าน
เรียกว่า เจตสิก ข้อนี้ดังที่ได้เคยอุปมาไว้ว่า จิตนั้นเหมือนกับ
แก้วน้ำ แก้วน้ำจะถูกเรียกว่า แก้วน้ำหวานก็เพราะคนเอา
น้ำหวานไปใส่ในแก้ว ตัวแก้วเองไม่ได้หวาน แก้วอาจจะถูก
เรียกว่า แก้วยาพิษ เพราะมีคนเอายาพิษไปใส่ แต่ตัวแก้วที่
แท้จริงนั้น ไม่ได้เป็นยาพิษ ถ้าหากว่าบุคคลล้างยาพิษออก
ไปแล้ว แก้วก็จะเป็นแก้วที่จะอำนวยความสะดวกให้สารพัดอย่าง
ดังนั้น เพื่อที่จะขจัดสิ่งที่ไปเกาะอยู่ที่จิตเหล่านั้น พระ
ผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ทรงแสดงอุปมาวิธีในการฝึก ในการ
ฟอกจิต ไว้ในระดับต่างๆ จากทานศีลเป็นต้นไป และได้ทรง
แสดงว่า

**“บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้ จะมัวเก็บดอกไม้ทั้งหลาย
อยู่นั้นแหละ”**

คำว่า ดอกไม้ ในที่นี้ท่านหมายถึง ดอกไม้แห่งมาร

มารนั่น คืออะไร?

มารนั่นมีหลายประการ แต่ในที่นี้โดยตรงแล้ว มารคือกิเลส กิเลสที่ใครที่ปรารถนาที่พอใจในดอกไม้เหล่านั้น และดอกไม้เหล่านี้ก็ไม่มีอะไร ก็คือรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ตลอดจนอารมณ์นั่นเอง ถ้าลองสังเกตดูจะพบว่า บรรดา รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้น เปรียบเหมือนของซึ่งอยู่ในที่สูง หรือเปรียบเหมือนน้ำซึ่งตกอยู่ในที่สูง และในที่สุดน้ำในส่วนต่างๆ เหล่านี้ก็จะไหลลงมาสู่ที่ต่ำ จิตจึงเหมือนกับที่ต่ำจะต้องรองรับน้ำทุกสายที่ไหลลงมา แล้วเก็บกักน้ำเหล่านั้นเอาไว้ ดังนั้น อารมณ์ต่างๆ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เมื่อผ่านมาแล้วจะถูกเก็บประทับไว้ในใจ แม้ในขณะนั้นตาจะไม่ได้เห็นรูป หูก็ไม่ได้ฟังเสียงเป็นต้น แต่จิตใจจะตั้งสิ่งเหล่านั้นมาเคี้ยวกิน มาตริกนึ่งถึงอารมณ์เหล่านั้นอารมณ์ก็จะออกมาในรูปของวิตก อาจจะเป็นกามวิตก ตริกนึ่งด้วยอำนาจของความใคร่ เป็นต้น ข้อนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าได้เคยแสดงไว้ว่า

**“ดูก่อนกาม เราพบตัวเจ้าแล้ว เจ้าเกิดจากความดำริ
นี้เอง”**

นี้แสดงให้เห็นว่า ตัวความใคร่ความปรารถนาในรูป เสียง กลิ่น รส นั้นได้ถูกเก็บไว้ในใจเป็นอันมาก เมื่อใจไปตริกนึ่งถึงเรื่องเหล่านั้น ความใคร่ก็ดี ความปรารถนาก็ดี แม้แต่โทษะ หรือโมหะก็ดี เหมือนกับไฟที่ได้รับการเติมเชื้ออยู่ตลอดเวลา อากาจรลุกไหม้ของไฟก็จะยุติลงไม่ได้ฉับใด จิตใจที่มีการตริกนึ่งถึงเรื่องเหล่านั้นอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็เพลิง

เพลิน ลุ่มหลงในรูป เสียง กลิ่น รส เป็นต้นด้วย จะมีการ
บวบกั้ระหว่างอารมณ์ทั้งสองประการ จะเหมือนกับไฟที่ได้
เชื้อจะลุกไหม้เผาผลาญจิตใจของบุคคลอยู่ตลอดไป ฉะนั้น

บ่วงแห่งมารในลักษณะนี้จะพบว่า เป็นทัศนะแห่งชีวิต
ของบุคคล ถ้าหากว่าดำเนินชีวิตไปด้วยความปลอดโปร่งสบาย
เขาไม่ตั้งใจชวนขวายประกอบกิจที่เป็นกรณียะอันควรกระทำ
สำหรับตนแล้ว บุคคลเหล่านั้นจะรู้สึกว่ามีมีความสุขความ
สบาย ปลอดโปร่งโล่งใจ แต่การดำรงชีวิตในลักษณะนั้น ท่าน
แสดงว่าเหมือนกับการกินอ้อยซึ่งมีรสหวานแต่ว่ารากเป็นพิษ
ชีวิตของบุคคลในลักษณะนี้ จึงมักจะประสบความเดือดร้อน
ในบั้นปลายของชีวิต ท่านแสดงไว้ว่า เป็นบุคคลประเภทสว่าง
มาแล้วมืดไป ตัวอย่างบุคคลในประเภทนี้มีให้เห็นอยู่ทั่วไป
เช่นเดียวกัน เพื่อให้ได้ตระหนักถึงความจริงของชีวิตใน
ลักษณะนี้ โบราณบัณฑิตได้กล่าวแนะนำสั่งสอนไว้เป็นอัน
มาก อาทิ เช่น

น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย

ทางเตียนเวียนลงนรก ทางรกวกขึ้นสวรรค์

เป็นต้น

อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า บุคคลผู้ปรารถนาความสุข
ความเจริญในชีวิตของตนไม่ว่าจะเป็นความสุขความเจริญ
ในชีวิตประจำวัน ที่เรียกว่าประโยชน์ในปัจจุบันก็ดี หรือเป็น
ความสุขความเจริญอันเกิดขึ้นจากผลแห่งการประพฤติปฏิบัติ
ธรรมะก็ดี บุคคลเหล่านั้นจะต้องไม่หลงไหลใฝ่ฝัน ไม่มัวเก็บ
ดอกไม้แห่งมาร เพราะดอกไม้แห่งมารนั้นเมื่อเก็บไปแล้ว ก็

ถูกอำนาจของมารครอบงำผูกมัด จะเปรียบให้เห็นชัดก็คือว่า
เปรียบเสมือนเหยื่อซึ่งเกี่ยวอยู่ที่เบ็ด ปลาตัวที่ไม่ฉลาดไปกิน
เหยื่อนั้นโดยติดใจว่ามีความเอร็ดอร่อย ในขณะที่สับเหยื่อ
เข้าไปนั้น ปลาไม่ทันรู้ว่าได้สับเบ็ดเข้าไปด้วย ครั้นแล้วเหยื่อ
ตนเองก็ไม่ได้กิน ทั้งต้องถูกเบ็ดเกี่ยวเอาด้วย อย่างน้อยที่สุด
ก็ประสบความเจ็บปวด แต่โดยมากแล้วประสบความทุกข์
ทรมานจนสิ้นชีวิตไป

บุคคลผู้มัวเมาลุ่มหลงในกามคุณหรือบ่วงแห่งมารก็
เช่นเดียวกัน เขามีธาตุแห่งความใคร่ภายในจิต กำหนดหมาย
ว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นที่รักใคร่พอใจของตน จนต้องตรึงนึกถึง
ด้วยความรักอันเป็นการเพิ่มความรู้สึกพอใจในสิ่งนั้นให้สูง
ขึ้นๆ จนจิตต้องเร้าร้อนด้วยแรงปรารถนา และแล้วความ
เร้าร้อนที่เกิดขึ้นด้วยแรงปรารถนานั้นจะผลักดันจิตใจให้
แสวงหาจนได้มา

แน่นอนมืออยู่ไม่น้อยที่ในการแสวงหา นั้น เขาไม่เคยสนใจ
เลยว่าถูกต้องตามหลักกฎหมาย ศีลธรรม จารีตประเพณี
อันดีงามหรือไม่ ขอเพียงแต่ขอให้ได้มาเท่านั้นเป็นพอใจแล้ว
บางครั้งแม้ว่าการได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ ต้องย่ำไปบน
กองโลหิตของคนเป็นอันมากก็ยังมีคนชื่นชมยินดีกันอยู่

รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส บางคราวท่านเรียกว่า
พวงดอกไม้แห่งมาร โดยเฉพาะในส่วนที่คนถือว่่าสิ่งเหล่านั้น
น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจเพราะใจมีความรู้สึกต่ออารมณ์
เหล่านั้นในฐานะดังกล่าว ความกำหนัด ความเพลินใจ ความ

ไผ่หามุ่งมั่นไปข้างหน้าตลอดเวลาด้วยความเพลิดเพลีนยินดีในสิ่งนั้นๆ แต่แล้วในขณะที่เขากำลังเพลิดเพลีนในการเลือกเก็บพวกดอกไม้แห่งมารอยู่นั่นเอง ทั้งๆ ที่ยังไม่รู้สึกว่ามีอะไร รู้จักพอเลย ความตายกลับเข้ามาตัดชีวิตของเขาให้ขาดลงด้วยความตายทั้ง ๓ ประการดังกล่าวแล้ว พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนในเรื่องนี้ว่า

“ท่านทั้งหลายจะมีวิพัสสนาอะไรกันอยู่เล่า ในเมื่อโลกสันนิบาสนี้กำลังลุกโผลงอยู่เป็นนิตย์ ในขณะที่โลกถูกความมืดครอบคลุมอยู่เช่นนี้ ทำไมจึงไม่หาประทีปเป็นเครื่องส่องทางให้แก่ชีวิตเล่า?”

มารที่ทำหน้าที่บังคับใจคนให้ส่ายไปในพวงดอกไม้แห่งมารดังกล่าว พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า เป็นไฟที่แผดเผาใจคนให้ร้อนอยู่เป็นนิตย์ แสดงออกมาในรูปของเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์ ซึ่งกำลังเพลิดเพลีนอยู่ด้วยการเลือกเก็บพวงดอกไม้แห่งมาร จนถูกเผาผลาญด้วยเพลิงกิเลสอย่างรุนแรงแสวงหาพวงดอกไม้แห่งมารโดยการเบียดเบียนคนอื่นจนความผิดเหล่านั้นย้อนเข้ามาหาตน เช่นเดียวกับที่ตนเคยทำแก่คนอื่น มารที่ปรากฏตัวในรูปไฟคือกิเลสนั้นไม่ต้องมากมายอะไร แม้เพียงอย่างเดียวก็สร้างความเดือดร้อนให้แก่คนที่ตกอยู่ในอำนาจให้เดือดร้อนสุดจะทนทานทีเดียว เช่นไฟคืออราคะ ความรัก ความกำหนัดพอใจในรูปเสียงเป็นต้น ได้เผาคนมามากต่อมากแล้ว อย่างที่ท่านแต่งไว้เป็นคำกลอนสอนใจบทหนึ่งว่า

ร้อนไฟรักปักจิตครุ่นคิดรัก	ไม่รู้หักห้ามบ้างช่างไฉน
กามคุณอันจริงเหมือนผิงไฟ	ถ้าผลอพลั้งครั้งไรเป็นไหม้เรา
แมลงเม่าเข้าไฟเพราะไหลหลง	เป็นผุยผงพับไปเพราะไฟเผา
เราก็ก่เกิดเกิดรักสลักเอา	ก็ถูกเผาทั้งเป็นเช่นแมลง
รักมักร้อนก่อนไฟที่ไหนเท่า	พระพุทธเจ้าเปิดโอษฐ์โปรดแกลง
ค่อยบรรเทาเมาชกอย่ารักแรง	รักเหือดแห้งร้อนดับก็กลับเย็น
รามเกียรติ์เวียนหัวมัวพันฟาด	อาละวาดรบรุกก่อยุคเชษฐ
แย่งสีดาม่าเดือดเลือดกระเด็น	ทั้งนี้เป็นเพราะกามมันลามลวน

ชีวิตของคนคือธรรมะ ธรรมะกับชีวิตจึงเป็นเรื่องเดียวกัน การเรียนรู้ธรรมะเป็นการเรียนรู้ตนเองและคนอื่น เพื่อให้เกิด การรู้จักเขารู้จักเรา เพื่อบรรเทาความทุกข์ สร้างความสุขให้ เกิดขึ้นในชีวิตโดยไม่ต้องคิดใฝ่หาที่จะเลือกเก็บพวงดอกไม้ แห่งมาร จนถูกเผาผลาญด้วยแรงปรารถนาหาที่สิ้นสุดไม่ได้

สังขารมชีวิต

ทิวาวาร	ผ่านไป	อย่างไหลเลื่อน
ทุกทุกอย่าง	เหมือนกัน	คือเลื่อนไหล
ทุกคนผ่าน	เกิดแก่	ตายมลายไป
ประมาทโย	เพราะชีวิต	อนิจจัง
อนิจจัง	สังขาร	แสนค้ำคือ
ไม่เชื่อถือ	วาจา	แม้ว่าขาน
ค่าของคน	ใช้ดี	ที่อยู่นาน
อยู่ที่การ	ผ่านไป	ด้วยไฉธรรม
ใครใคร่ธรรม	อำนาจ	อวยผลสุข
นิราศทุกซ์	นิราศภัย	ยามไหลผ่าน
ไม่ประมาท	คือคุณค่า	หาไหนปาน
คือหลักการ	ครของชีวิต	ประสิทธิ์ธรรม
ประสาทสุข	ประสาทบุญ	กุศลส่ง
ด้วยครองตน	ตามหลัก	พระธรรมชั้น
พุทธคือรู้	คือตื่น	เบิกบานพถัน
ความสุขสันต์	ย่อมมี	นิรันดร เทอญ.

“พรหมพันธู์”

การอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข

หลักการสำคัญในการครองชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะมองจากมุมใดก็ตาม ในแง่ของความเป็นสังคม ถ้าคนสามารถกำกับควบคุมความรู้สึกนึกคิดของตัวเองไว้ให้อยู่ในระดับของมโนสุจริตได้ สังคมและโลกอันเป็นส่วนรวมก็จะเกิดการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข

ในทางพระพุทธศาสนาได้แสดงธรรมะระดับโลกเอาไว้ที่เราคุ้นมาก ๆ คือ เมตตาเป็นธรรมค้ำจุนโลก เมตตาในความหมายของธรรมะระดับอภิธรรม เรียกว่า อโทสะเจตสิก หมายความว่า จิตที่ไม่คิดประทุษร้ายต่อบุคคลอื่น แต่ในภาษาด้านพระสูตรจะเรียกว่า เมตตา เป็นอาการของจิตที่มีความรักใคร่ ปราบปรามที่จะเห็นคนอื่น สัตว์อื่น อยู่ร่วมกันโดยปกติสุข เป็นความคิดระดับเอาใจเขามาใส่ใจเรา ว่าเราต้องการสุขไม่ต้องการความทุกข์ฉันใด คนอื่น สัตว์อื่น ก็ต้องการสุขไม่ต้องการความทุกข์เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น จะเห็นว่างองค์ธรรมข้อนี้พัฒนามาจากศีลข้อที่ ๑

ในขณะที่เดียวกันมีธรรมะอีกข้อหนึ่ง เรียกว่า โลกपालธรรม คือ ธรรมะที่คุ้มครองโลก หมายความว่า ถ้าภายในจิตใจของมนุษย์พัฒนามโนธรรมสำนึกข้อนี้ขึ้นมาได้อยู่ในระดับที่มีหิริ ความละอายต่อบาป โอตตัปปะ ความสะดุ้งกลัวต่อ

บาป จะมีหลักการในการอยู่ร่วมกันโดยไม่มีการประทุษร้าย เบียดเบียนกัน คนจะไม่มีความคิดที่เป็นบาป ไม่มีการพูดที่เป็นบาป ไม่มีการกระทำที่เป็นบาป

การกำหนดกรอบขอบข่ายของคำว่าบาป หมายถึงผลซึ่งเกิดขึ้นจากการคิด การทำ การพูดของคน อย่างน้อยก็สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง สร้างความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่น คือการพูดการกระทำบางอย่างเราไม่เดือดร้อน แต่คนอื่นเขาเดือดร้อน แต่บางอย่างจะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ทั้งตนเองและแก่บุคคลอื่น เพราะฉะนั้นผลกระทบทั้งสามอย่างนี้ ถือเป็นบาป เป็นหลักคำสอนที่ควรแก่การงดเว้น พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ในระดับศีลสิกขา เป็นการบรรเทาตัวโลภะ โทสะ โมหะ ให้จางคลายลงไปจากจิตใจ

ถ้าเรามองโครงสร้างหลักของศีลข้อที่ ๑ ซึ่งเป็นโลกทัศน์ที่มีความสำคัญมากๆ ถ้าหากว่าพัฒนาการทางจิตของมนุษย์เดินไปได้ตามลำดับขั้นตอนของศีลข้อที่ ๑ สิกขาบทอื่นไม่จำเป็นต้องมีก็ได้

เพราะอะไร?

เพราะว่าจิตอยู่เหนือความคิด การกระทำ การพูดที่เป็นบาปไปแล้ว ในกระบวนการเหล่านี้มีทั้งหิริโอตตปปะ มีทั้งระดับศีล มีทั้งเมตตา มีทั้งกรุณา และมีจิตคิดอนุเคราะห์ แต่ตามปกติแล้วเราได้ฟังเรื่องศีลตามที่เราสมาทานกัน ภาษาบาลีเวลาสมาทานศีล มีคำว่า

ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ สมายียามิ

แต่ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงจะทรงแสดงไว้ ๔ วิธี

วิธีที่หนึ่ง เป็นศิลปะที่พระภิกษุ สามเณร สมาทานตอ
บวช ใช้เพียงคำว่า ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการทำร้าย
สัตว์ที่มีชีวิตให้ตายตกลงไป

อีกอย่างหนึ่ง เป็นการแสดงหลักการประพฤติปฏิบัติ
เรียกว่า ปาณาติปาตา ปฏิวีโร โหติ เป็นการสะท้อนพฤติกรรม
ของมนุษย์ระดับศีลว่า เป็นผู้งดเว้นจากการกระทำสัตว์มีชีวิต
ให้ตาย

ระดับสมาทานเราจะเห็นว่าจะมีการขอศีลว่า มยํ ภาณเต
ติสุสรณน สห ปญจสีลानิ ยาจาม แปลว่า ข้าพเจ้าขอสมาทาน
สิกขาบทพร้อมด้วยพระไตรสรณะ คือถึงพระไตรสรณคมน์
ด้วยการงดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตายตกลงไปด้วย ซึ่ง
สิกขาบททั้ง ๕ ข้อ ๘ ข้อ แล้วแต่จะขอสมาทาน เพราะฉะนั้น
คำว่า สมาธิยามิ เป็นคำกล่าวของผู้รับศีล ข้อความต่อขยาย
ออกไป

เวลาที่ทรงแสดงถึงปกตินิสัยของคนดีในโลกนี้ จะทรง
อธิบายขยายความเป็นพัฒนาการทางจิตที่มีความประณีต
ไปเรื่อยๆ ลักษณะคล้ายๆ กับคนยังสกปรกอยู่ เริ่มต้นมีการ
อาบน้ำชำระร่างกายสะอาดแล้ว ต่อจากนั้นจะเจอเรื่องที่
สะอาดๆ ไปเรื่อยๆ มีเสื้อผ้าสะอาด มีผ้าถุงสะอาด มีผ้าห่ม
สะอาด อาจจะมีแป้ง มีน้ำอบ มีน้ำหอม มีการหิวผม แต่ง
เนื้อแต่งตัวอะไรสารพัด ตามไปด้วยของสะอาดทั้งนั้น เพราะ
ว่าใจเกิดพอใจยินดีในความสะอาดขึ้นไปเรื่อยๆ จนกลายเป็น

การประดับตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงาม เป็นการประกวด
ประชันกัน บางทีก็กลายเป็นแพชั่นอะไรต่างๆ

พัฒนาการทางจิตที่ทรงแสดงในรูปวิถีชีวิตของพระ
อริยบุคคล จึงทรงแสดงว่า อริยสาวกในโลกนี้ งดเว้นจาก
ปาณาติบาต ไม่มีการฆ่าสัตว์ ไม่ประทุษร้ายสัตว์ ใน
รายละเอียดกำหนดเป็นองค์ศีลว่าจะขาดศีลข้อนี้หรือไม่ มี
องค์ประกอบอยู่ ๕ ประการคือ

๑. สัตว์นั้นมีชีวิต
๒. เรารู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
๓. เราตั้งใจคิดจะฆ่า
๔. ทำความพยายามที่จะฆ่า
๕. สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

ถ้าเป็นอย่างนั้นถือว่าเป็นปาณาติบาต

เพื่อแสดงให้เห็นถึงจิตใจที่มีความเมตตาเกิดขึ้น กล่าวว่
ตนจะสร้างความสะดุ้งหวาดหวั่นให้เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น จะไม่
พกพาศาตราวุธเครื่องประหาร อันแสดงถึงความโหดร้าย

ความพร้อมที่จะต่อสู้กัน อย่างน้อยจะก่อให้เกิดความ
สะดุ้งหวาดกลัวของคนทั้งหลาย

ระมัดระวัง มีความสำรวมระวังในสัตว์ทั้งหลาย เป็นเรื่อง
ของกุศลกรรมบถ เพราะจะเห็นว่าโลกมีชีวิตกับสิ่งที่เกี่ยวข้อง
ด้วยชีวิต

การสำรวมระวังจะเกิดว่า อะไรก็ตามที่ไปกระทบต่อ
ชีวิตและเกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลอื่น จะมีการสำรวม

ระวัง จะไม่มีการละเมิด อย่างที่ทรงจำแนกแสดงไว้ในรูปของ
มนุษยธรรม ธรรมะที่ทำให้คนให้เป็นมนุษย์ เริ่มต้นมาจากการ
งดเว้น

งดเว้นจากการประทุษร้ายต่อชีวิต

งดเว้นจากการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่น

งดเว้นจากการประทุษร้ายต่อคู่ครองของบุคคลอื่น

งดเว้นจากการพูดเท็จ

งดเว้นจากการพูดส่อเสียด

งดเว้นจากการพูดคำหยาบ

งดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อเหลวไหล

๗ ข้อนี้จะเบียดเบียนต่อตนเองและบุคคลอื่น เมื่องดเว้น
จะยุติการเบียดเบียนตนเองและบุคคลอื่น

ลักษณะคล้ายๆ กับคนขับรถที่ต่างคนต่างเคารพกฎ
จราจร ไม่เฉี่ยวกัน ไม่ชนกัน ไม่ปาดหน้ากัน ไม่แข่งกัน ไม่
เบียดกัน อาจจะไม่ถึงกับเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกันในถนน
แต่ว่าแต่ละคนไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อบุคคลอื่น

ถึงจุดหนึ่งจิตจะสงบจากอารมณ์ คือไม่โลภอยากได้
ของๆ คนอื่น

ถามว่าความโลภมีไหม? ก็มี แต่ไม่ถึงกับอยากได้
ของๆ บุคคลอื่น ไม่อาฆาตพยาบาทปองร้ายใคร มีความเห็น
ชอบตามทำนองคลองธรรม แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของ
จิต ที่มีความละเมียดละไมลึกซึ้งขึ้นไป

จะเห็นว่า ๓ ข้อหลังนี้เป็นธรรมะ แต่ว่า ๗ ข้อแรก เป็นศีล อาจจะถูกเรียกว่าเป็นศีลธรรม ถ้าใช้สำนวนปัจจุบัน อาจจะใช้คำว่า จริยธรรม คุณธรรม ก็ได้

ธรรมะเหล่านี้พระพุทธศาสนาเรียกว่า **มนุษยธรรม** คือธรรมะที่ทำให้คนให้เป็นมนุษย์บ้าง ธรรมจริยาบ้าง อริยธรรม เป็นต้นบ้าง

เพราะว่านิยามของคำว่า **มนุษย์** หมายถึง สัตว์โลกที่มีใจสูง สัตว์โลกที่สามารถจำแนกแยกแยะได้ว่า อะไรเป็นประโยชน์ ไม่เป็นประโยชน์ และสัตว์โลกที่สามารถหาข้อยุติด้วยเหตุผลและความดีได้ คือเป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผล ในการทำ ในการพูด ในการคิด มีความระมัดระวัง ไม่ไปละเมิดสิทธิ ไม่ละเมิดหน้าที่ จนถึงเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น

จากนั้นจิตจะเข้าไปสู่อหิริโตนัตตปะ กำกับตัวเองได้ ควบคุมตัวเองได้ ไม่จำเป็นต้องมีใครมากำกับควบคุม

ตรงนี้จะเห็นว่า ลักษณะทางสังคมบางที่เราก็ดูโดยไม่รู้ว่าเป็นอะไร

ลักษณะที่เด่นมากของสังคมคือว่า เวลาเกิดปัญหาอะไร จะหนักไปทางลำเอียง คือลงมือตัดสินไปเลย

ถ้าคนของตัวเองทำดีแม้เพียงเล็กน้อย จะยกย่องเชิดชู เลี้ยเลิศลอย

แต่ถ้าคนที่เราไม่ชอบทำดี จะเกิดริษยา ถ้าจำเป็นจะต้องพูดก็พูดเพียงเล็กน้อย เพราะแรงริษยาปิดกั้นความคิดเอาไว้

แต่พอคนของตัวเองทำผิด แม้จะมากก็พยายามกลบเกลื่อน

แต่ถ้าคนอื่นทำผิดแม้จะน้อย ก็พยายามขยายออกไป มีเสริมเติมขึ้นมาด้วยวิธีการต่างๆ

เป็นลักษณะของอารมณ์ เราจึงมีการตัดสินกันข้างถนนกันมาก คล้ายๆ กับนักเลงมาเจอกันและตีหัวกัน แสดงว่าเธอตัดสินแล้ว ตัดสินว่าคนนั้นผิดแล้ว โดยไม่มองว่ากฎหมายไม่เปิดโอกาสให้เธอทำอย่างนั้น ถ้าคุณคิดว่าเขาผิด คุณคิดได้ คุณพูดได้ แต่คุณไปลงโทษไม่ได้ บ้านเมืองมีกฎหมาย มีชื่อแป

แต่ถ้าขาดสำนึกhiriโอดตັบปะเป็นหลักคุ้มครองใจ จะกำกับควบคุมใจไม่ได้

เพราะฉะนั้น ใจพอเดินมาถึงจุดนี้จะเกิดอาการที่เรียกว่า หิริ ความละอายต่อบาป ท่านอธิบายว่า ธรรมชาติที่ละอายต่อบาป ได้แก่ สภาพความเกลียดและละอายต่อการงานอันเป็นทุจริต มีอรรถะคือเนื้อหา ๔ ประการ คือ

๑. มีความเกลียดบาปเป็นลักษณะ
๒. มีการไม่ทำบาปเป็นหน้าที่
๓. มีจิตที่ละอายต่อบาปเป็นผลปรากฏแก่จิต และ
๔. ให้ความสำคัญแก่ตัวเอง คือเคารพตัวเอง สำนึกถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ เกียรติยศ ของตัวเอง

อาจจะเกิดขึ้นมาจากเป็นลูกหลานของสกุลผู้ดีมีศีลธรรม

อาจจะเกิดจากการศึกษาที่มีระบบฝึกปรืออบรมพัฒนา
จิต

อาจจะเกิดมาจากวัยที่มีความเจริญเติบโตขึ้น เป็นผู้หลัก
ผู้ใหญ่ขึ้น มีเหตุมีผลขึ้น

ที่สำคัญอย่างยิ่งคือจิตต้องกล้าหาญ เพราะสามารถ
ต้านทานต่อกระแสอารมณ์ กระแสกิเลสได้

หิริจะทำหน้าที่ปิดกั้นกระแสกิเลส กระแสอารมณ์เอาไว้
คนก็จะกำกับควบคุมตัวเองได้

ในขณะที่เดียวกันโศตตปปะ แปลว่า ความสะดุ้งกลัว
ต่อบาป ท่านนิยามไว้ว่า ธรรมชาติที่สะดุ้งกลัวต่อบาป ได้แก่
สภาพความสะดุ้งกลัวต่อการงานอันเป็นทุจริต มีเนื้อหา ๔
ประการ คือ

๑. มีการสะดุ้งกลัวต่อบาปเป็นลักษณะ
๒. มีการไม่ทำบาปเป็นกิจ คือเป็นหน้าที่
๓. มีการละอายต่อบาปเป็นผล
๔. มีความเคารพผู้อื่นเป็นเหตุก่อให้เกิด

จะเห็นว่า หิริและโศตตปปะ ทั้งสองนี้จะปรากฏขึ้น
ในโอกาสที่เว้นจากความชั่ว หิรินั้นมีลักษณะรังเกียจบาป
โศตตปปะมีลักษณะสะดุ้งกลัวต่อบาป

ถ้าเราจะเปรียบเทียบหิริกับโศตตปปะ

- หิริเหมือนหญิงสาวผู้มีสกุลที่ขะแยงรังเกียจต่อ
บาปกรรม ด้วยความเคารพตนเองและอาศัยเหตุภายในเป็น
สมุฏฐานส่งเสริมให้เกิดขึ้นดังกล่าวแล้วทั้ง ๔ ประการ

- โอดตัปปะมีลักษณะสะดุ้งกลัวต่อบาป คือกลัวต่อผล
ซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำบาป แล้วสำรวจระวัง งดเว้น ไม่
ทำบาป อาจเกิดจากความคิดว่า

ทำบาปไปแล้วแม้เราเองก็จะติเตียนตัวเราเองได้

ผู้รู้ใคร่ครวญแล้วจะติเตียน

กลัวต่อราชทัณฑ์ กฎหมายบ้านเมือง

ที่สำคัญอย่างยิ่งคือ กลัวต่อภัยในนรก

ในอรรถกถาท่านได้อธิบายไว้เพิ่มเติมนอกจากสกุล การ
ศึกษา และชาติสกุลแล้ว สำนึกถึงพระศาสดา พระรัตนตรัย
สำนึกถึงมารดา บิดา ปู่ ย่า ตา ยาย วงศาคุณาญาติต่างๆ
นึกถึงตัวเองในฐานะเป็นทายาทของสกุล เป็นศาสนทายาท
เป็นประชากรของแผ่นดิน นึกถึงเพื่อนฝูงที่ร่วมสำนึก ร่วม
วัดวาอารามกัน และจิตใจที่กล้าหาญเข้มแข็ง

จะเห็นได้ชัดว่าหิริโอดตัปปะเกิดได้ คนถ้าลองกลัวบาป
แม้เพียงเรื่องเดียว

สมัยโบราณให้ลองสังเกตว่าเขาไม่พูดมาก คือกลัวภัย
ในนรกอย่างเดียว ก็คุ้มครองป้องกันอะไรคนได้มากแล้ว
เพราะว่าความกลัวเป็นธรรมชาติของมนุษย์ กาม กิณ นอน
กลัว ทั่วไปแก่สัตว์ทั้งหลาย

วิธีการของพระพุทธศาสนา คือ พัฒนาจิตมนุษย์ให้ถึง
กลัวบาปจะเกิดสภาพที่เรียกว่า มีวินัยในตนเอง เมื่อเขามีวินัย
ในตัวเองแล้ว เขาก็กำกับควบคุมตัวเองได้ แน่แน่นอนว่าต้องใช้เวลา
พอสมควรในการพัฒนาวินัยขึ้นภายในจิตใจ

พอเกิดหิริโอตตัมปะตอจากนั้นทรงใช้คำว่า **มีความเมตตาเอ็นดูในสัตว์ทั้งหลาย** เมตตาที่มีต่อสัตว์ทั่วไปเป็น อารมณ์ คือมองสรรพชีวิตทุกชีวิตในลักษณะอุดมการณ์ คือ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ปราศจากการอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน และขอให้แต่ละชีวิตอยู่ดีมีสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน ต้องต่อสู้กับความรู้สึกเป็นเราเป็นเขากันมาก เพราะสัตว์โลกโดยเฉพาะมนุษย์มีอหังการ คือรู้สึก ว่าเราเป็นอย่างนั้น เราเป็นอย่างนี้ เราเป็นอย่างนั้น และมี มมังการ คือเป็นของเรา นั่นก็ของเราๆ

ส่วนใหญ่คนจะอยู่ด้วยเรากับของเรา การเล่นพรรคเล่นพวกอะไรต่างๆ อย่างที่มีการพูดกัน สมัยโบราณเขาเรียกว่า **ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน** ในกาลต่อมา **ค่าของคนอยู่ที่** **คนของใคร** ในกาลต่อมา **ค่าของคนอยู่ที่คุณมีเท่าไร** อันแสดงให้เห็นถึงอหังการ มมังการ ที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ ถ้าใครขัดขวางการได้ การมี การเป็นของตน คนเหล่านี้ จะโกรธ จนมีการประทุษร้ายต่อสู้ประหัตประหารกัน

เมตตาระดับอภิธรรมเรียก อโทสะเจตสิก

อโทสะเจตสิก เป็นธรรมชาติที่ไม่ประทุษร้าย ได้แก่ สภาพที่ไม่ประทุษร้ายในอารมณ์ มีการไม่โกรธ ไม่ปองร้าย ไม่เบียดเบียน เป็นมูลรากแห่งกุศลธรรม จะเห็นว่าถ้าจิตเกิดอย่างนี้ได้ ความดีต่างๆ จะเกิดขึ้นอีกมาก เช่น

เรามีความรู้สึกว่า ทุกคนอยู่ในประเทศเดียวกัน เราจะรักคนร่วมประเทศทุกคน ทุกคนเป็นเพื่อนร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน เราจะรักคนได้ทั้งโลกอย่างไม่มีอะไร จะไม่มีจิตคิดประทุษร้ายต่อเขา อาจจะเป็นอุเบกขา ก็ไม่เสียหายอะไร แต่อย่าประทุษร้ายกัน

อโทสะ ท่านบอกว่าจะมีความไม่ดูร้ายเป็นลักษณะ หรือมีความไม่แคँนเค็องเป็นลักษณะ จิตที่กำจััดขจััดความอาฆาต พยาบาทออกไป เรื่องผ่านไปแล้วก็คือผ่านไปแล้ว เรื่องปัจจุบันก็ไม่ใส่ใจ เรื่องอนาคตก็ไม่ไขว่คว้ามัน กำจััดความเรำร็อนด้วยเพลิงโทสะ เพลิงริษยา เพลิงเบียดเบียน ใจมีความร่่มเย็นผ่องใสเป็นผลที่ปรากฏ มีการกระทำไว้ในใจต่ออารมณ์ด้วยอุบายวิธีที่แยบคายเป็นตัวกระตุ้น

เราต้องรู้จักคิด อย่างที่บอกว่า คิดแบบใจเขาใจเรา เราไม่ต้องการให้ใครเบียดเบียนชีวิตเรา ทรัพย์สินเรา คู่ครองของเรา ไม่ต้องการให้ใครโกหกหลอกลวงเราฉันใด คนอื่นสัตว์อื่นก็มีความต้องการเช่นเดียวกัน พอคิดได้จะเกิดมีการสำรวมระวัง

ท่านจึงอธิบายว่า สภาพของอโทสะมีความไม่ดูร้าย หรือไม่มีความเกรี้ยวกราดเป็นลักษณะ เปรียบเหมือนมิตรผู้อนุบาลช่วยเหลือ เป็นการกำจััดความอาฆาต กำจััดความเรำร็อน เปรียบเหมือนกลิ่นจันทน์หอม มีความร่่มเย็นเป็นผล เปรียบเหมือนแสงจันทร์วันเพ็ญฉะนั้น

คุณธรรมเหล่านี้จะเห็นว่ามีลักษณะของการโอบอุ้มคุ้มครองปกป้องรักษาอภิบาล

คำว่า โลก ปตฺถมุภิกา เมตฺตา เป็นพุทธศาสนสุภาษิตที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงสรุปเมตตาในเมตตานิสังสสูตร ไว้ด้วยคำสั้นๆ ว่า

โลก ปตฺถมุภิกา เมตฺตา
เมตฺตาเป็นธรรมกำจุนโลก

ในที่นี้ทรงแสดงว่า มีความเมตตา มีความเอ็นดู ลักษณะของจิตที่เอ็นดู ปรารถนาสัตว์ที่มีความทุกข์เป็นอารมณ์ ตามปกติเรามักจะเรียกว่ากรุณา หรือเรียกว่าสงสาร เพราะว่าลักษณะของกรุณา เหมือนกับพ่อแม่มีความรู้สึกต่อลูกซึ่งกำลังป่วยหนัก ความปรารถนาสูงสุดของพ่อแม่คือต้องการให้ลูกหายป่วย แม้แต่ตัวเองจะป่วยแทนลูกก็ยินดี

กรุณาจึงมีสัตว์ที่ประสบความทุกข์เป็นอารมณ์ ท่านบอกว่าธรรมชาติที่มีความสงสารต่อทุกข์ของสัตว์ ได้แก่ ความสงสารสัตว์ที่กำลังได้รับความทุกข์ยากลำบากอยู่ หรือที่จะได้รับความทุกข์ยากลำบากในกาลข้างหน้า แสดงอาการให้เราเห็นคือ มีความเป็นไปด้วยการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ เป็นลักษณะขจัดทุกข์ของบุคคลอื่นเป็นหน้าที่ มีการไม่เบียดเบียนด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ เป็นผลที่ปรากฏแก่ใจ มีการเห็นสัตว์ผู้ประสบความทุกข์ ถูกทุกข์ครอบงำ ประสบด้วยทุกข์ภัยโรคเป็นตัวกระตุ้นให้บังเกิดขึ้น

คำว่า โลก ปตุมภิกา เมตฺตา จึงคลุมไปถึงตรงนี้ แต่ เวลาแสดงทรงแสดงว่า มีจิตคิดอนุเคราะห์ต่อสัตว์ทั้งหลาย เป็นอาการของเมตตากรุณาหนักไปในทางกรุณา จิตอนุเคราะห์ คือมองเห็นสัตว์อื่นประสบความสำเร็จทุกข์ ต้องการจะช่วยให้ หลุดจากความทุกข์ การพัฒนาจิตได้แบบนี้ เป็นคนระดับ พระอริยบุคคลอย่างที่เราสวดสรรเสริญพระพุทธเจ้าว่า

กรุณามหณฺณโว มีความกรุณาดุจห้วงมหรณพ

คุณลักษณะเด่นของพระพุทธเจ้าประการหนึ่ง เรียกว่า

โลกานุกมฺปกิ ทรงเป็นผู้อนุเคราะห์ต่อชาวโลก

การกระทำทุกอย่างของพระพุทธเจ้าเป็นการอนุเคราะห์ ต่อชาวโลก หวังประโยชน์ หวังเกื้อกูล หวังความสุขต่อ สรรพชีวิตทั้งหลาย

ในสายพระเนตรของพระพุทธเจ้านั้น ทรงมองสรรพชีวิต อยู่ในทะเลของความทุกข์ เป็นภารกิจของจิตที่กรุณา ปรรอณา ที่จะช่วยขจัดความทุกข์ซึ่งเกิดแก่คนสัตว์เหล่านั้น

ลักษณะของกรุณาจึงมีสัตว์ประสบความสำเร็จเป็นอารมณ์ สามัญชนทั่วๆ ไปบางที่ก็มองไม่เห็น เช่น คนเป็นเศรษฐี มี ทรัพย์อยู่ดีมีสุขไม่เดือดร้อนเรื่องอะไรที่เกี่ยวกับปัจจัย ๔ ไม่มี โรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน เราอาจจะรู้สึกว่าเขาอยู่เป็นสุขแล้ว

แต่ถ้ามองจากสายพระเนตรของพระพุทธเจ้า เขายัง ประสบความสำเร็จอยู่ในสังสารวัฏ ชาตินี้เขาเป็นเศรษฐีมีทรัพย์ อยู่เย็นเป็นสุขชาติต่อไปเขาเป็นอะไร ทำความดีหรือทำความ ชั่วก็ไม่รู้ ดังนั้น ตราบใดที่ยังมีกิเลส ยังมีกรรมอยู่ ในสาย

พระเนตรของพระพุทธเจ้าทรงถือว่ายังมีความทุกข์อยู่ ด้วย
จิตที่อนุเคราะห์ต่อโลกจึงทรงมีความกรุณาต่อสรรพสัตว์

ปัญหาใหญ่ในโลกเรา จะเห็นว่าจิตประกอบด้วยโทษะ
เจตสิก คือประกอบด้วยความโกรธ ความอาฆาต ความ
พยาบาท ความเบียดเบียน ความประทุษร้ายกัน เอาแต่เบียด
เบียนอย่างเดียวก้ออาการหนักแล้ว เพราะเบียดเบียนคือจิตไม่
คิดอนุเคราะห์ จิตที่ขาดความกรุณา

การเบียดเบียนกันก็คือการสร้างความทุกข์ออกมาใน
ลักษณะต่างๆ ในขณะที่เดียวกันการไม่เบียดเบียนกัน เป็นความ
สุขในโลก

เหล่านี้เป็นหลักการซึ่งเป็นพัฒนาการทางจิต มาจาก
ศีลข้อที่ ๑ ทั้งสิ้น จะเห็นว่าถ้าจิตมาถึงจุดนี้ได้ ศีลข้อที่ ๒, ๓,
๔, ๕ หรือแม้สัก ๒๐๐-๓๐๐ ข้อก็รักษาได้เองโดยอัตโนมัติ
เพราะว่าในโลกนี้มีสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิต
เป็นสมบัติของสิ่งมีชีวิต เมื่อเรามีเมตตา มีจิตคิดอนุเคราะห์
ต่อคนเหล่านั้นแล้ว เราจะไม่ละเมิดแม้แต่สิ่งที่เป็นทรัพย์สิน
เงินทองของเขา การอยู่ร่วมกันโดยสันติก็จะบังเกิดขึ้น

นี่คือสันติธรรมที่นำเข้าไปสู่สันติสุข สันติภาพแล้ว
กระจายตัวเองออกไป โดยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
ตามที่ทุกคนต้องการปรารถนา

ปิดทองหลังพระ สดยศเข้มเกียรติ

พระพุทธเจ้าทรงแสดงความจริงในโลกไว้ ๒ ด้าน เรียกว่า **โลกธรรม** คือธรรมที่เป็นไปแก่ชาวโลก หรือชาวโลกล้วน ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของโลกธรรม ๘ ประการ จำแนกเป็นสองที่น่าปรารถนา คือ **ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข** เป็นส่วนที่ไม่ต้องการปรารถนา คือ **ความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ถูกนินทา และ ประสบความทุกข์**

เมื่อมองจากลำดับการเรียงองค์ธรรมจะพบว่า มีนัยะที่น่าศึกษา ทำนองเป็นมาตรวัดจิตของคน สัตว์ที่เกี่ยวข้องกับโลกธรรมเหล่านั้น นั่นคือ

ลาภ หรือผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมทั้งหลาย เป็นความต้องการสากลของสรรพชีวิต จะแตกต่างกันบ้าง เพียงแต่วิธีการในการแสวงหา การครอบครอง การบริโภคใช้สอยมากบ้างน้อยบ้าง ตามควรแก่พื้นฐานด้านจิตใจของคน สัตว์เหล่านั้น

ยศ เป็นความต้องการที่ประณีตขึ้น สัตว์เดียรัจฉานเป็นอันมากไม่มีความพอใจยินดีในยศ คนเป็นจำนวนมากมีความจำกัดด้วยตนเอง ไม่สามารถมียศตามที่กำหนดกันได้

สรรเสริญ เป็นความต้องการที่ประณีตขึ้น สัตว์เป็นอันมากไม่เข้าใจคำสรรเสริญ และคนเป็นจำนวนมากไม่น้อยที่ไม่ค่อย

นำพาต่อคำสรรเสริญนินทา ขอเพียงแต่ทำอะไรได้ตามความพอใจของตนเป็นพอ

ความสุข กลับเป็นความรู้สึกร่วมกัน คือสรรพชีวิตต้องการความสุข ไม่ต้องการความทุกข์ แต่เกณฑ์กำหนดว่าอะไรเป็นสุข ความสุขเกิดจากอะไร กลับมีความแตกต่างกัน จนไม่อาจหาข้อยุติได้

จากความแตกต่างกันดังกล่าว ทำให้การประกอบอาชีพของคนมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน แน่นนอนคนส่วนมากต้องการผลประโยชน์ แต่จะมีความแตกต่างในทิศทางของการแสวงหา ว่าเป็นการแสวงหาและการได้มาในทางที่ชอบธรรม ตามหลักสัมมาชีพหรือไม่ คนที่มีจิตประณีตนั้นมีความพร้อมจะเสียสละทรัพย์เงินทองของตนเพื่อได้มาซึ่งยศประเภทต่างๆ ในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีจิตประณีตกว่า กลับขอเพียงได้รับความสรรเสริญจากสาธารณชนเท่านั้น เป็นความพอใจของเขาแล้ว คนประเภทนี้ยังต้องการการยกย่องสรรเสริญจากคนอื่นอยู่ จึงต้องแสดงตนให้ปรากฏต่อสาธารณชน เพื่อให้ตนได้รับการยอมรับ นับถือ ยกย่องสรรเสริญจากสังคม

แต่ท่านที่จิตมุ่งมั่นไปที่ความสุขเพียงประการเดียว มีความพร้อมที่จะทำงานในลักษณะที่เรียกว่า **“ปิดทองหลังพระ”** ขอเพียงให้ตนได้ทำความดีและสำนึกว่าตนได้ทำความดีแล้วเป็นพอ ใครจะรู้หรือไม่รู้หาเพิ่มหรือลดความสุข ที่เขาได้จากการทำความดีลงไปไม่ คนประเภทนี้จึงถือว่าเป็น

สุดยอดของสามัญชน และสามารถเทียบเท่ากับพระอริยบุคคล
ได้ เช่น

พระสารีบุตรเถระ พระโมคคัลลานะเถระ มีความยินดี
ที่จะสละทรัพย์สมบัติของครอบครัวมีจำนวนถึงท่านละ ๖๕๐
โกฏิหาปณะ โดยมุ่งแสวงหาความสุขเพียงอย่างเดียว และ
เป็นความสุขระดับนิพพานสุข ไม่มีความสนใจ หวั่นไหวไป
ตามกระแสของโลกธรรม ทั้งส่วนที่น่าปรารถนาและไม่น่า
ปรารถนา อันเป็นพัฒนาการทางจิตระดับสูงของมนุษย์ ที่ยาก
นักจะทำได้ของท่านเหล่านั้น

ในที่นี่จะพูดความต้องการระดับ “ยศ” ซึ่งเป็นอารมณ์
ที่ว่าปรารถนาข้อที่สอง โดยจะเน้นไปที่บนเส้นทางแห่งเกียรติ
ยศเป็นหลัก

เกียรติหมายความว่าอย่างไร?

ท่านให้ความหมายของคำว่าเกียรติไว้ว่า ได้แก่ การ
กระทำ การพูด การประกาศ ชื่อเสียง การเฟื่องฟู การ
เลื่องลือ ในขณะที่ยศท่านหมายถึงความยกย่องนับถือเกียรติ
ของคน เกียรติคุณ เครื่องกำหนดหมายฐานะหรือชั้นของ
บุคคล ท่านยังได้จำแนกเกียรติยศออกไปเป็น

“เกียรติคุณ เกียรติคุณที่เลื่องลือ ชื่อเสียง คุณธรรม
ความดี เกียรตินิยม ความรู้ดีเลวเห็นระดับปกติ เกียรติ
ประวัติ ประวัติที่ได้รับสรรเสริญ ประวัติที่เลื่องลือ เกียรติภูมิ
เกียรติเพราะความนิยม เกียรติยศ เกียรติโดยสถานะ
ตำแหน่งหน้าที่ ที่ได้มาในทางสุจริต ยุติธรรม หรือชาติชั้น

วรรณะ ที่มีการยกย่องกัน และเกียรติศักดิ์ เกียรติตามฐานะ
ของบุคคล”

คำนิยามเหล่านี้มาจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตย-
สถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ น่าสังเกตว่าตามปกติแล้วตามหลักของ
พระพุทธศาสนา จะแยกยศออกไปตามที่มีปรากฏอยู่ในโลก
เป็น ๓ ประเภทคือ

อิสริยยศ ยศ คือความเป็นใหญ่ที่ได้รับการแต่งตั้ง
มอบหมาย สถาปนาหรือการได้รับการคัดเลือกมาจาก
ประชาชน ที่อาจจะได้มาในทางสุจริตหรือไม่สุจริตก็ได้

บริวารยศ การมีบริวารมากบ้างน้อยบ้าง แต่ไม่อาจ
หาข้อยุติว่าบริวารเหล่านั้น ได้มาในทางที่ชอบธรรมหรือไม่
และไม่ได้หมายความว่า คนที่มีบริวารมากจะต้องเป็นคนดี
เสมอไป

เกียรติยศ ที่พระพุทธศาสนาเน้นลงไปว่า เกียรติยศ
อันดีงามย่อมพึงขจรไป เพื่อเป็นการยืนยันว่า เกียรติยศ
จริงจะต้องเกิดขึ้นมาจากความดีเท่านั้น แม้ว่าสังคมปัจจุบัน
จะมีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ตนเอง พรรคพวกในรูปแบบ
ต่างๆ แต่ถ้าขาดพื้นฐานความจริงแล้ว จัดว่าเป็นเกียรติยศ
จอมปลอม คนที่ได้เกียรติยศในลักษณะจางวานกัน หาได้
รับความสุขจากเกียรติยศจอมปลอมเหล่านั้นไม่

จึงสรุปได้ว่า ตามหลักความเป็นจริงแล้ว เกียรติยศจะ
ต้องเกิดจากคุณธรรมความดี ที่นำไปสู่เกียรติภูมิ เกียรติศักดิ์
และความดีเหล่านั้นก็คือ เกียรติคุณ นั่นเอง

อะไรคือเหตุให้เกิดเกียรติยศ?

เกียรติยศเป็นผล ในแง่ของความเป็นจริง คนทุกคนหากมีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นคนมีศีลธรรมแล้ว ย่อมได้เกียรติยศเสมอ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงสาเหตุหลัก ๒ ประการตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า

๑. สัจเจน กิตติ ปปโปติ

คนได้เกียรติเพราะความสัตย์

ในพระพุทธศาสนาจำแนกความจริงไว้เป็น ๓ ระดับใหญ่ๆ คือ **สมมติสัจจะ** ความจริงโดยการสมมติบัญญัติกัน ตามสมควรแก่กรณี เช่น ความเป็นใคร อะไรที่มีการกำหนดกันจัดเป็นความจริงระดับสมมติ **ปรมาตสัจจะ** ความจริงอย่างแท้จริง ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่น ท่านเน้นไปที่จิต เจตสิก รูป นิพพานเป็นหลัก

ความจริงที่จะเน้นในที่นี้คือ ความจริงระดับศีลธรรม จรรยา อันเป็นหลักประพฤติกปฏิบัติพัฒนาตน ให้เกิดผลเป็นเกียรติยศ คือ

ความซื่อสัตย์ หมายถึงสภาพจิตที่มีความสุจริตใจ จริงใจ มีความเปิดเผย อากาที่แสดงออกมาเป็นอย่างไร ใจก็คิดอย่างนั้น พูดอย่างที่ทำ ทำอย่างที่ทำ พูด ต่อหน้าอย่างไรลับหลังอย่างนั้น ลับหลังอย่างไรต่อหน้าอย่างนั้น อันเป็นการโดยเสด็จรอยบาทพระศาสดา ด้วยการ**ทำอะไรพูดอย่างนั้น พูดอย่างไรทำอย่างนั้น** ไม่มีอาการหน้าไหว้หลังหลอก

จริงวาจา หรือสัจจวาจาพูดคำสัตย์คำจริง วาจาอันนี้มีความสำคัญมาก หากเรามองอวัยวะจากคอขึ้นไปจะพบว่าอวัยวะอื่นเป็นคู่ แต่ปากกลับมีเพียงปากเดียว แต่ปากกลับสร้างสรรค์ได้มากและทำลายได้มาก คติไทยเราได้ให้หลักคิดในเรื่องนี้ไว้มาก เช่น

- ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี ชั่วดีเป็นตรา
- ปากเป็นเอกเหมือนเสกมนต์ให้คนเชื่อ
ฉลาดเหลือวาจาปรีชาฉาน
จะกล่าวถ้อยร้อยคำไม่รำคาญ
เป็นรากฐานเทิดตนพันลำเค็ญ
- เป็นมนุษย์สุดนิยมเพียงลมปาก
จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา
แม้พูดดีมีคนเขาเมตตา
จะพู่จางจงพิเคราะห์ให้เหมาะสมความ

เกณฑ์กำหนดความเป็นคำสัตย์ท่านว่าไว้อย่างไร?

ข้อนี้พระพุทธเจ้าทรงอธิบายว่า คำสัตย์ในความหมายของสัจจวาจาที่เรียกว่า อริยโวรหาร คือโวรหารของพระอริยะ ท่านให้พูดตามประสาทสัมผัสของตน คือ ได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบ ได้รู้มาอย่างไร ก็พูดไปตามนั้น ไม่มีการเสริมความให้เกินจริง หรืออำความบางอย่างไว้ แต่ในขณะที่เดียวกันจะต้องตระหนักว่า การพูดความจริงจะต้องมีปัญญาเป็นหลัก

ในการตรวจสอบพิจารณาถึงผลดีผลเสียก่อนจะพูด แม้ว่าเรื่องนั้นจะเป็นเรื่องจริง ก็ใช้ว่าจะพูดได้ทุกเรื่องตามที่ตนประสบมาไม่ ทำที่ที่ควรกำหนดเป็นหลักคือ

ต่อคนที่ตนพูดด้วยหรือพูดถึง จะต้องมีความรู้สึกเป็นมิตร คือเมตตาต่อเขาที่เรียกว่า เมตตาวาจา กรณีของเรื่องที่ตนนำมาพูดจะต้องเป็นเรื่องจริง เป็นธรรม มีประโยชน์ คนฟังอาจจะพอใจหรือไม่พอใจก็ได้ แต่ต้องรู้จักเวลาสถานที่ที่จะพูดเรื่องนั้นออกไป

จริงการ คือจะกระทำอะไรก็ตาม เมื่อตั้งใจไว้ว่าจะทำแล้วต้องทำให้สำเร็จ อันหมายถึงมีความจริงใจต่อภารกิจที่ตนต้องรับผิดชอบ บางครั้งอาจมีอุปสรรค อันตรายมาขัดขวางก็ต้องมุ่งมั่นไปสู่ผลคือ ความสำเร็จพยายามเอาชนะสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อเจตนารมณ์ที่จะกระทำความจริงใจบางกรณีจึงออกมาในรูปของมี**สัตยาธิษฐาน** คือตั้งอธิษฐานในใจต่อการกระทำภารกิจการงานอย่างมีความมุ่งมั่น เอาจริงเอาจัง มีไม่น้อยที่การกระทำของตนไปเกี่ยวข้องกับคนอื่น สังคมตลอดถึงประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม ซึ่งอาจจะต้องเสี่ยงต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ตน จะต้องมีความพร้อมที่จะเสียสละทุกอย่างแม้ชีวิตของตนเอง ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า

บุคคลพึงสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ พึงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต แต่เมื่ออนุสรณ์ถึงธรรมคือสัจจปฏิญาณให้มีความพร้อมที่จะสละทั้งทรัพย์ ทั้งอวัยวะ แม้กระทั่งชีวิต เพื่อพิทักษ์ธรรม

คือสัจจปฏิญาณของตนที่มีต่อคนอื่น ตลอดถึงประเทศชาติ

พระพุทธเจ้าจึงทรงเน้นไว้ว่า ให้ตามรักษาสัจจะไว้ตลอดไปและทรงสรรเสริญความสัตย์ไว้เป็นอันมาก เช่น

“ความสัตย์นั้นแลดีกว่ารสทั้งหลาย คำสัตย์แลเป็นวาจาไม่ตาย ตัตบุรุษตั้งมั่นในความสัตย์ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม”

สังคมเราปัจจุบันและแม้ในอดีต ล้วนขาดแคลนคนที่มีความสัตย์ หรือที่เราพูดว่า “ซื่อสัตย์สุจริต” ทำให้มีปัญหาเรื่องทุจริตในรูปแบบต่างๆ จนกลายเป็นปัญหาระดับชาติ และกำลังจะกลายเป็นปัญหาระดับโลก สังคมไทยเคยมีคำสัตย์ในรูปของให้มีความสัตย์ต่อกันที่มีการศึกษาจำทรงกันแพร่หลาย ไคลงสยามมานุสสติที่ว่า

รักษาราชจงจิตน้อม	ภักดี ท่านนา
รักษาติกอปรกรณ์ย์	แน่วไว้
รักษาศาสน์กอปรบุญตรี	สุจริต ถ้วนเทอญ
รักศักดิ์จงจิตให้	โลกซ้องสรรเสริญ
ยามยืนเดินนั่งน้อม	กระมล
รำลึกถึงเทศตน	อยู่ยัง
เป็นรัฐมณฑล	ไทยอยู่ สราญแฮ
ควรถนอมแน่นตั้ง	อยู่เพียงอวสาน
เป็นต้น	

ที่น่าสังเกตคือมีการลงมติก้นในที่ประชุมทางวิชาการ
แห่งหนึ่งในการประเมินผลทางการศึกษา โดยใช้หลักวัด ๔
ประการ คือ

“ความรู้ ความคิด ความสามารถ และคุณธรรม”

ปรากฏว่ามติในที่ประชุมบอกว่า ความรู้เขาไม่กลัว
เพราะสามารถปฐมนิเทศเอาได้ ความคิดเขาไม่กลัว เพราะ
เขาสามารถระดมความคิดเอาได้ ความสามารถเขาไม่กลัว
เพราะเขาสามารถฝึกเอาได้ แต่ที่เขากลัวมากที่สุดคือ การที่
คนเหล่านั้นขาดคุณธรรม ๓ ประการ คือ “ความตรงต่อเวลา
ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์สุจริต” จึงเป็นการ
ยืนยันถึงความจริงที่ว่า

ในขณะที่คนส่วนมากต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง แต่
คนส่วนมากนั้นเองกลับขาดความซื่อสัตย์สุจริต แล้วจะหา
เกียรติยศมาจากไหนกันเล่า?

ถ้าคนมีความสัตย์ นอกจากเขาจะได้รับเกียรติยศแล้ว
ผลดีอย่างอื่นจะติดตามมาเช่น

๑. เป็นที่ได้รับความเชื่อถือจนกลายเป็นที่ยอมรับ นับถือ
ศรัทธา วางใจกระจายออกไปในส่วนต่างๆ อันเป็นผลของ
สัตย์วาจา สัจจปฏิบัติ

๒. สามารถปฏิบัติภารกิจงานที่ตนรับผิดชอบให้
ประสบความสำเร็จ เพราะคนที่มีความจริงการ คือมีความ
จริงใจในการทำงานย่อมจะต้องมีความเพียรพยายาม อัน

สามารถทำงานที่ตนรับผิดชอบให้สำเร็จ ทำงานที่จรรยาให้สำเร็จ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานด้วยความหมั่นขยัน ยิ่งๆ ขึ้นไปตามลำดับ

๓. สามารถป้องกันอันตราย ขจัดปัญหาอุปสรรค และรักษาคุ้มครองผลประโยชน์ของตน องค์กร ตลอดถึงชาติ บ้านเมืองไว้ได้

๔. เนื่องจากสัจจะเป็นบารมีธรรมประการหนึ่ง การดำรงรักษาสัจจะจึงเป็นการรักษา เพิ่มพูนบารมีธรรมของตนให้เพิ่มขึ้น ซึ่งหมายความว่าบารมีอื่นก็จะเกิดติดตามมาเพราะความสัตย์เป็นเหตุ แม้ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา หากคนมีสัจจะแล้วก็จะหมดปัญหาไปเอง

๒. ปัญญา กิตติ โลก วฑุฒิ

ปัญญาเป็นเครื่องเพิ่มพูนเกียรติคุณและชื่อเสียง

ปัญญา คืออะไร?

ปัญญาคือความรู้รอบรู้ ความรู้รอบด้าน อันเป็นผลจากอดีตกรรม ที่ท่านเรียกว่า **สชาติกปัญญา** ปัญญาที่ติดตัวมาโดยกำเนิด และปัญญาที่เกิดขึ้นจากการศึกษา ค้นคว้าของคนเหล่านั้น ที่ทรงจำแนกไว้เป็น ๓ ระดับ คือ

- ปัญญาที่เกิดจากการศึกษาเรียนรู้ทางประสาทสัมผัส คือ ด้วยการดู การฟัง การดม การลิ้ม การชิม การได้สัมผัส ที่เรียกว่า **สุตมยปัญญา**

- ปัญญาที่เกิดจากการนำเอาประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสที่ผ่านการเรียนรู้ การทรงจำและความแม่นยำใน

หลักการ กฎเกณฑ์ต่างๆ มาคิดพิจารณาจนเกิดความรู้ความเข้าใจ ที่เรียกว่า **จินตามยปัญญา**

● ปัญญาที่เกิดขึ้นจากสัมผัสตรงทางการกระทำ คือ การนำเอาสิ่งที่ตนศึกษาเรียนรู้ ผ่านการคิดมาอย่างดี นำมาลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยการละสิ่งไม่ควรละ ประพฤติสิ่งที่ควรประพฤติตามสมควรแก่กรณีของเรื่องนั้นๆ จนพัฒนาเป็นความฉลาดใน ๓ ทาง คือ

อุปายโกศล มีความฉลาดในทางเลือกว่าอะไรเป็นทางเลือก

อายุโกศล มีความฉลาดในทางเจริญ ก้าวหน้า ความสำเร็จในกรณีนั้นๆ

อุบายโกศล มีความฉลาดโดยสามารถใช้อุบายวิธีหลักหนี่ทางเลือกมาดำเนินในทางเจริญ อันเป็นความสามารถในการสร้างความสวัสดิให้แก่ตน ที่สรุปรวมเป็นการมีปัญญาประเภทที่เรียกว่า **ปริหาริกปัญญา** คือปัญญาในการบริหารตน อันเป็นปัญญาที่รู้เห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงอย่างที่ยั่งยืน ไม่ใช่รู้เพียงตามที่ยั่งยืนในขณะนั้นๆ เท่านั้น

ที่สำคัญคือมีปัญญาประเภทที่เรียกว่ามี **วิจารณ์ญาณ** **เห็นการณไกล** สามารถโยงเหตุกับผลให้สัมพันธ์กัน มีความชัดเจนว่าอะไรเป็นอะไร มีสาเหตุมาจากไหน อะไรเป็นเป้าหมายที่ตนต้องการ และมีหลักการวิธีการในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จตามที่ตนต้องการ

บนเส้นทางแห่งเกียรติยศนั้น จำต้องมีความสัตย์ ปัญญา ความเพียร สติประสานกันจึงสามารถดำเนินไปสู่ความมาก ด้วยเกียรติยศ ชื่อเสียง ที่ตนได้รับการสรรเสริญยกย่องจาก คนทั้งหลายอันสืบเนื่องมาจากการครองชีวิตอยู่ด้วยศีลธรรม ธรรมจรรยาตามหลักของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ดำเนินชีวิตไปบนเส้นทางแห่งเกียรติยศที่พระพุทธเจ้า ทรงแสดงว่า เป็นทางเจริญแห่งยศ ๗ ประการคือ “มีความ หมั่นขยัน มีสติ มีการกระทำสะอาด มีการใคร่ครวญก่อนแล้ว จึงทำ มีความสำรวมระวัง มีการเลี้ยงชีวิตครองชีวิตโดยธรรม มีความไม่ประมาท”

เหล่านี้เป็นเหตุหลักที่เป็นการรวมเอาคุณธรรมคือ ความ สัตย์ ปัญญา ความไม่ประมาท ความเพียรเป็นหลัก ในการ ปฏิบัติตนเพื่อเกิดผลคือเกียรติยศ เกียรติศักดิ์ เกียรติภูมิ ที่ สามารถอำนวยผลอย่างที่ท่านกล่าวไว้ว่า

“แม้ตัวตายแต่ชื่อเสียงเกียรติคุณความดียังมีอยู่
ยุติด้วยคำกลอนที่ว่า

“นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา”

เกียรติยศเป็นผล ย่อมเกิดแก่ทุกคนที่สร้างเหตุได้ถูกต้อง

หลักธรรมสู่ความสำเร็จ

เรื่องธรรมะกับสังคม เป็นปัญหาที่สำคัญและน่าสนใจ เพราะบทบาทของสังคมจะเป็นไปในทางใด ต้องอิงอาศัยธรรม เป็นสำคัญ

การกล่าวถึงธรรมะกับสังคม เพื่อต้องให้นัยแลทัศนคติต่างๆ ที่กว้างขวางออกไปในความเกี่ยวข้องกันระหว่างธรรมะกับสังคมว่า มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร

ถ้าหากว่าเราลองทบทวนดู พระพุทธดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ จะได้หลักว่าพระองค์ทรงแสดงธรรม ซึ่งทรงใช้คำว่า

ทรงบัญญัติโลก ความเกิดขึ้นแห่งโลก และความดับแห่งโลก ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งโลก ที่สกลกายหรือร่างกายของคนแต่ละคนนี่เอง

ธรรมะจึงอยู่ที่สังคม

เพราะว่าคนแต่ละคนนั้นก็ป็นหน่วยหนึ่งของสังคม เมื่อทรงแสดงธรรมะที่คน ธรรมะกับสังคมจึงมีความเกี่ยวข้องหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่า จะเกี่ยวข้องกันในฐานะอะไรเท่านั้น

เรื่องของธรรมะ เมื่อเรากล่าวโดยสรุปแล้ว ท่านแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ

กลุ่มแรก เป็นเรื่องที่พระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลได้รู้
ได้เข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร จะเห็นว่าไม่ได้ดีหรือไม่ได้ชั่วด้วย
ตนเอง แต่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ ถ้าหากว่าจิตใจของ
บุคคลมีความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ โดยอาศัยกิเลสหรือว่า
อาศัยธรรมะเป็นเครื่องวินิจฉัยตัดสิน

กลุ่มที่ ๒ เป็นเรื่องที่ท่านสอนให้ละ ถ้าหากว่าปล่อย
ให้เกิดขึ้นหรือมีอิทธิพลเหนือจิตใจตนแล้ว หากว่ากระทำอะไร
ไปตามอำนาจแห่งสิ่งเหล่านั้น ทุกข์โทษต่างๆ ก็จะเกิดขึ้นสืบ
เนื่องจากการกระทำของตน จึงต้องละ

กลุ่มที่ ๓ เป็นเรื่องที่กำหนดเป้าหมาย ชีวิตของคนเรา
นั้นจะต้องมีเป้าหมาย วิธีการที่บุคคลจะต้องดำเนินไปเพื่อเข้า
สู่เป้าหมายเหล่านั้น ทางพระพุทธศาสนาแสดงไว้โดยนัยวิจิตร
พิสดาร และรับประกันทั้งเชิงเหตุและเชิงผล หมายความว่า
ถ้าบุคคลปฏิบัติในเหตุนั้นตามสมควรแก่เหตุ ผลก็จะเกิดขึ้น
ตามสมควรแก่เหตุ จะไม่มีลักษณะที่ขัดแย้งกัน

กลุ่มที่ ๔ คือกลุ่มที่จะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นหลัก
ในการดำเนินชีวิตของตน ซึ่งเรามักจะสวดกันในสมัยที่เป็นนัก
เรียนว่า

ธรรมะคือคุณากร ส่วนชอบบสภาร

จุดดวงประทีปัชชวาล

นี่ก็เป็นการแสดงว่าในกลุ่มนี้เองที่บุคคลจะต้องประพฤติ
ปฏิบัติ และการประพฤติปฏิบัตินั้นอาจจะมองมาจากอะไร
ก็ได้ อาจจะศึกษาหรือใช้ความคิดค้นหาจากสิ่งที่อยู่รอบๆ

ตัวเองก็ได้ สำหรับในที่นี่จะได้นำเอาพระพุทธรูปของ พระพุทธเจ้าในสมัยที่ยังไม่ได้เป็นพระพุทธเจ้า มาเสนอให้ดูว่า ธรรมะนั้นมีอยู่และก็เป็นอยู่ในสังคมนี้อีก จะใช้ไปในเรื่องอะไร ผลก็จะเกิดขึ้นตามสมควรแก่เหตุมันๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

พระพุทธเจ้า เมื่อก่อนที่ยังทรงเป็นเจ้าชายสิทธัตถะนั้น จะเห็นว่าพระองค์ได้เริ่มเรียนรู้เข้าใจถึงความเป็นจริงของโลก ว่าคนเราเมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องแก่ต้องเจ็บต้องตาย แล้วหมุนวนกลับไปเกิดกันใหม่ เพราะยังมีเหตุปัจจัยที่ต้องเกิด สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นให้พระองค์ได้เริ่มคิดนั้น ก็คือสิ่งที่มีอยู่ตามปกติ ธรรมดาตัวเอง โลกนั้นเคยมีคนเจ็บ คนแก่ คนตายมาแล้ว อย่างที่ท่านเรียกในหนังสือพระพุทธประวัติว่า เทวทูต คนแก่ คนเจ็บ คนตายนั่น เป็นเรื่องปกติของชีวิตทุกชีวิต ไม่ว่าจะ เป็นต้นไม้ ภูเขา มนุษย์ หรือสัตว์ต่างๆ ก็ตาม แต่ว่าคน ทั่วไปไม่ได้คิดถึงเรื่องเหล่านั้น พระโพธิสัตว์หรือเจ้าชาย สิทธัตถะท่านได้คิดเพราะอาศัยข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่เป็นอยู่ ในขณะนั้นนั่นเอง โดยทรงมองเห็นว่าในโลกนี้ย่อมมีของเป็น คู่กัน เช่น มีร้อนมีเย็น มีมืดมีสว่าง มีทุกข์มีสุข เพราะ ฉะนั้น เมื่อมีเกิดแล้วจะต้องมีอีกฟากหนึ่งที่ไม่เกิด แต่ปัญหา ว่าอีกฟากหนึ่งนั้นอยู่ที่ไหน ตัวการใหญ่คือความเกิดนี่เอง ที่ทำให้บุคคลต้องแก่ต้องเจ็บต้องตาย และประสบความทุกข์ ความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ

เป้าหมายประการแรกของพระโพธิสัตว์ก็คือ มุ่งหมาย ที่จะหาวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อไม่ให้ต้องเกิด จากพระดำริ

ข้อนี้เองจะเห็นได้ว่า เรามีคำพูดอยู่ประโยคหนึ่งซึ่งมักจะกล่าวยกย่องคนที่ประสบความสำเร็จในด้านการทำงานต่างๆ ว่า **มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์**

ลักษณะของคนที่มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์นั้น สิ่งที่เขานำมาริเริ่มนั้นไม่ใช่สิ่งที่ยุ่่นอกฟ้าปาหิมพานต์ แต่เป็นสิ่งที่มืออยู่เป็นอยู่ ในขณะที่นั้นนั่นเอง เขาอาศัยความนึกคิดพยายามที่จะหาประโยชน์จากสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวเขา แล้วคิดประดิษฐ์ประดิษฐ์ดัดแปลงขึ้นมา ในลักษณะต่างๆ ในที่สุดก็กำหนดขึ้นมาหาข้อมูลในด้านต่างๆ กำหนดเป็นทฤษฎีขึ้นมา แล้วก็หาข้อมูล เมื่อหาข้อมูลในด้านต่างๆ ขึ้นมาแล้ว ลงมือทดสอบพิสูจน์ ในที่สุดก็ได้เป็นเรื่องเป็นราว ความสำเร็จของบุคคลที่เราเรียกว่าเป็นนักปราชญ์หรือนักวิทยาศาสตร์ก็ดี นักการศานาก็ดี เกิดขึ้นโดยวิธีนี้

เรื่องความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์นั้น เป็นเรื่องที่ใครก็ตาม ถ้าหากว่าเข้าใจคิดหาประโยชน์จากสิ่งต่างๆ ก็อาจจะได้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้น และสิ่งที่เคยสูญเสียไป

เมื่อบุคคลรู้จักใช้รู้จักคิดรู้จักค้น สิ่งที่จะสูญเสียไปก็จะกลายเป็นประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้น เช่น เศษผ้า ซึ่งเมื่อก่อนนั้นก็ทิ้งกันที่ร้านตัดผ้า แต่ว่าในปัจจุบันคนได้เริ่มมีความคิดที่ก้าวไกลออกไปนำเศษผ้าชิ้นเล็กชิ้นน้อยเหล่านั้นมาปะติดปะต่อกันเข้ากลายเป็นที่เช็ดเท้าบ้าง กลายเป็นอาสนะสำหรับปูนั่งบ้าง หรือกลายเป็นเครื่องใช้อย่างอื่นที่ต้องการ ลักษณะเหล่านี้มีอยู่ในบุคคลใดก็ตาม ย่อมทำให้บุคคลนั้น

สามารถจะหยิบฉวยเอาสิ่งที่บุคคลอื่นมองผ่านไป แต่เขานั้นสามารถคิดแล้วทำให้เป็นประโยชน์ขึ้นมาได้ ลักษณะเหล่านี้ท่านเรียกว่าคิดเป็นทำเป็น ความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ แต่จะต้องเป็นความคิดในทางที่ดีแล้วริเริ่มในทางที่ดี สร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและแก่คนอื่นขึ้นมา จึงจะชื่อว่าทำประโยชน์แก่สังคม

ประการต่อไป พระโพธิสัตว์เจ้า หรือเจ้าชายสิทธัตถะเมื่อทรงกำหนดดูว่าความเป็นผู้ไม่ต้องเกิดนั้น เมื่อบุคคลสร้างให้เกิดขึ้นได้แล้ว โอกาสที่จะแก่จะตายและเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏก็ไม่มีอีกต่อไป แต่เมื่อพระองค์ได้ตรวจสอบคุณสมบัติของพระองค์ว่าพระองค์มีคุณสมบัติของผู้ไม่ต้องเกิดหรือไม่ **ปรากฏว่ายังไม่มีคุณสมบัติเช่นนั้น**

ดังนั้น การเสด็จออกผนวชของพระโพธิสัตว์จึงเป็นการเสด็จออกเพื่อสร้างสมคุณสมบัติเพื่อความเป็นผู้ไม่ต้องเกิดและบนเส้นทางสายนั้นก็ได้ใช้ความเพียรพยายามเป็นอเนกประการ ในที่สุดพระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นเรื่องที่ทราบกันดีปัญหาในชีวิตของคนเราหรือเรียกว่าบุคคลในสังคมทุกคนนั้นจะต้องประสบกับเรื่องที่เราควรคิดพิจารณาอยู่ ๓ เรื่อง คือ **มี เป็น ทำ** ความเป็น ความมี และการทำ

ความเป็น จะเห็นว่าความเป็นในฐานะต่างๆ นั้น คงมีความปรารถนา กัน ต้องการกันไม่ว่าใครจะอยู่ในฐานะอะไรก็ตาม ต่างก็ปรารถนาความเป็นในฐานะนั้นๆ ที่สูงส่งขึ้นไป บางครั้งจึงมีการรวยทางลัดขึ้นมา จะเห็นว่าคนเราต้องการ

ที่จะร่ำรวยด้วยกันทั้งนั้น เพราะว่าความร่ำรวยถือว่าเป็นความ
สุขประการหนึ่ง สุขเกิดจากการมีทรัพย์ สุขเกิดจากการ
ใช้จ่ายทรัพย์ สุขเกิดจากการไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินใคร แต่
บางคนได้มองข้ามปัญหาด้านศีลธรรมไป กลับไปแสวงหา
ความร่ำรวยด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง เช่น ไปลักขโมย ไปปล้น
ไปฉ้อ ไปขู่โก่งเข่า เป็นต้น ในที่สุดก็สร้างความสะดวกร้อนให้
แก่คนอื่น ทั้งนี้ เป็นเพราะอะไร เป็นเพราะว่าบุคคลเหล่านั้น
ไม่ได้นึกถึงว่า

ความร่ำรวยนั้นเป็นผล

ที่เกิดขึ้นมาจากความเพียรพยายามของบุคคลนั้นๆ

ถ้าหากว่าให้ความร่ำรวยเป็นผลที่อำนวยความสะดวกให้
ได้อย่างแท้จริงแล้วทรัพย์สินเงินทองที่เกิดขึ้น จะต้องเกิดขึ้น
ด้วยความเพียรกระทำพยายามในทางที่ถูกที่ควร ซึ่งเมื่อกล่าว
โดยสรุปก็คือ จะต้องเกิดขึ้นมา ด้วยการดำเนินงานทำการที่
ปราศจากโทษ แต่ว่าบางคนไปทำงานที่ประกอบด้วยโทษ
คือผิดทั้งกฎหมาย ผิดทั้งศีลธรรม เขาอาจจะร่ำรวยขึ้น แต่
ไม่ได้รับความสุขที่เกิดขึ้นจากการร่ำรวยเหล่านั้น

เรื่องความเป็นในฐานะต่างๆ คนปรารถนาเป็นกันทุกคน
ไม่ว่าจะเป็นพระหรือเป็นชาวบ้านก็ตาม เป็นพระก็ปรารถนา
ที่จะสอบได้นักธรรมสอบได้บาลี หรือว่าได้รับยกย่องใน
ตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ถ้าหากว่าบุคคลทำความเข้าใจเสียก่อนว่า
สิ่งเหล่านั้นเป็นผลที่จะเกิดขึ้นได้จากเหตุ และไม่ได้ผูกขาดไว้
สำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ว่าบุคคลเหล่านั้น

จะต้องใช้ความเพียรพยายาม โปรดสังเกตว่าหลักคำสอนในพระพุทธศาสนานั้น มีจุดเด่นที่น่าสนใจอยู่ประการหนึ่ง คือ ตำแหน่งทุกอย่างในศาสนา นี้ ไม่มีการผูกขาดไว้สำหรับกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง แม้แต่ตำแหน่งพระพุทธเจ้า ก็ไม่ได้ผูกขาดไว้สำหรับเจ้าชายสิทธัตถะเท่านั้น

พระพุทธศาสนายอมรับว่า พระพุทธเจ้าในอดีตก็มี ปัจจุบันคือ พระพุทธเจ้าของเราทั้งหลายก็มี และในอนาคตกาลก็จักมี โดยมีข้อแม้ว่า ใครก็ตามที่บำเพ็ญเพียรตามขั้นตอนซึ่งท่านกำหนดว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ก็จะได้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ปกติธรรมดา แม้ในสังคมเราปัจจุบันนี้การศึกษาในระดับต่างๆ เช่น การศึกษาในมหาวิทยาลัย ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ก็ไม่ได้ผูกขาดไว้สำหรับใครกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ใครก็ตามซึ่งมีความเพียรพยายามมีสติปัญญาพอที่จะศึกษาเล่าเรียนได้ และมีความตั้งใจจริงเล่าเรียนไป ในที่สุดก็จะได้ถึงความเป็นอย่างนั้น

เรื่องของความเป็น จึงเป็นสิ่งที่บุคคลต้องกำหนดเป็นเป้าหมายไว้ว่า ตนต้องการเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แต่บนเส้นทางแห่งความเป็นนั้น บุคคลต้องยอมรับเงื่อนไขต่างๆ คือ **คุณสมบัติที่จะสร้างตนให้เป็นในตำแหน่งนั้นๆ** เช่นว่า เป็นปริญญาตรีจะต้องศึกษาเท่าไร อย่างในปัจจุบันก็หน่วยกิตสาขาอะไรก็หน่วยกิต เป็นต้น ก็ต้องสร้างเหตุ นั้น เมื่อครบหน่วยกิตที่ทางมหาวิทยาลัยเขากำหนดไว้ก็เป็นบัณฑิตในตำแหน่งนั้นๆ ได้ ไม่ได้ผูกขาดไว้สำหรับใคร แต่ว่าจะเป็นโดย

ไม่ได้สร้างเหตุอะไรเลยนั้นเป็นไปได้ เพราะว่าความเป็น
ปริญญาในระดับนั้นๆ คือผลที่เกิดจากการที่บุคคลได้สอบ
ผ่านไปและเก็บหน่วยกิตตามที่ทางมหาวิทยาลัยนั้นๆ ได้
กำหนดไว้สำหรับคุณะนั้นๆ เรื่องเหล่านี้จึงเป็นเรื่องปกติ
ธรรมดาๆ ซึ่งถ้าหากว่าบุคคลมองในทางที่เป็นเหตุเป็นผลแล้ว
ก็จะยอมรับถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่มีอยู่เป็นอยู่ในสังคม และความ
สับสนต่างๆ การทะเลาะวิวาท การแก่งแย่งในหน้าที่การงาน
กันก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะว่าสิ่งทั้งหลายนั้นเป็นเรื่องที่จะต้อง
ค่อยเป็นค่อยไป มีเหตุมีผลไปตามปกติธรรมดาสามัญตาม
ธรรมชาติ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า ต้นไม้ที่บุคคลปลูกลงไป เช่น
มะพร้าว มะพร้าวนั้นก็มีสิทธิ์ที่จะมีลูกได้ เมื่อบุคคลปลูกลง
ไปแล้ว ก็ต้องทำหน้าที่ของตนที่จะต้องรดน้ำพรวนดินใส่ปุ๋ยไป
แต่ว่าโอกาสที่จะมีลูกนั้นต้องเป็นเรื่องของมะพร้าว ต้องรอคอย
ในโอกาสหนึ่งจังหวะหนึ่งตามชนิดตามพันธุ์ของมะพร้าวด้วย
ไม่ใช่ว่าพอปลูกเสร็จก็จะให้มะพร้าวออกลูกเลย อันเป็นเรื่อง
ที่เป็นไปไม่ได้ และความเป็นในด้านต่างๆ ก็เหมือนกัน บุคคล
จะต้องสร้างคุณสมบัติเพื่อความเป็นอย่างนั้นๆ ให้ได้ เมื่อสร้าง
คุณสมบัติเหมาะสมแล้ว ก็จะเป็นไปตามเหตุที่บุคคลประกอบ
ไว้

ความเป็นในสังคมไทยเรา ไม่ว่าจะป็นทหาร เป็นตำรวจ
เป็นข้าราชการระดับชั้นยศต่างๆ จึงเกิดขึ้นจากเหตุที่บุคคล
ได้กระทำลงไป

ปัญหาที่สำคัญมาถึงอีกจุดหนึ่งซึ่งควรแก่การสนใจว่า พระพุทธเจ้าของเราในชั้นแรกที่พระองค์เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ นั้น ปราธนาความเป็นผู้ไม่ต้องเกิดอีกต่อไป แล้วในที่สุด ก็เพียรพยายามแสวงหาค้นหาจนได้เป็นพระพุทธเจ้า แสดงว่า คุณสมบัติเพื่อความเป็นพระพุทธเจ้าของพระองค์สมบูรณ์แล้ว ในที่สุดก็ได้เป็น แต่สิ่งที่ควรแก่การพิจารณาให้เข้าใจ คือ แสวงหาความสุขหรือแสวงหาหน้าที่การงานของบุคคล จะต้อง อาศัยปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัยพิจารณา อาศัยเหตุอาศัยผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือใช้สติปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องเป็น เครื่องวินิจฉัยเรื่องราวนั้นๆ ถึงสิ่งนั้นๆ ไม่ใช่เป็นการแสวงหา ค้นคว้าแบบสับสนไร้เป้าหมายหรือจุดหมาย หรือไร้หลักการ ที่ถูกต้อง เพราะไม่อย่างนั้นก็จะเป็นการเข้ารกเข้าพงไป

สมัยของพระพุทธเจ้าก่อนที่ท่านจะเป็นพระพุทธเจ้านั้น เราจะพบว่าพระโพธิสัตว์ท่านแสวงหาสับสนพอสมควร ลอง ผิดลองถูกพลั้งพลาดหลายหนซ้ำแล้วซ้ำอีก แต่ว่าพระองค์ไป จับเรื่องอะไรก็ตามจะต้องใช้ปัญญาพิจารณาในเรื่องนั้นๆ ไม่ปล่อยให้ความเชื่อท่วมทับจิตใจ จนไม่ยอมใช้เหตุผลหรือ ใช้สติปัญญา ถ้าเห็นว่าผิดก็พร้อมที่จะกลับตัว เหมือนกับเรา นำเรือล่องไปเห็นว่าเรือจะตกร่น้ำวน เราก็จะต้องถอยกลับให้ ได้ ไม่ใช่ปล่อยลงไปให้ตกร่น้ำวนแล้วก็ระเบิดแตกทั้งคน ทั้งเรือ ซึ่งไม่ได้ประโยชน์อะไร วิธีเหล่านี้ จึงเป็นข้อที่ควรแก่ การสนใจแล้วถือเป็นแบบอย่างว่า

ในการแสวงหาของบุคคลเรานั้น มีลักษณะที่ลับซ่อนอยู่ใน บางเรื่อง ทั้งๆ ที่ในปัจจุบันวิถีทางต่างๆ ท่านได้แสดงเอาไว้ วิชาการในด้านต่างๆ มีกฎเกณฑ์ มีระเบียบแบบแผน มีเงื่อนไข ต่างๆ ที่หลักวิชาการเหล่านั้นได้กำหนดเอาไว้ ซึ่งบุคคล น่าจะแสวงหาแล้วประสบความสำเร็จได้ตามที่ตนต้องการ แต่ เอาเข้าจริงๆ ปรากฏว่า บุคคลยังออกไปนอกแนวทางจนเกิด ความพลั้งพลาดขึ้นไม่น้อยทีเดียว แม้แต่เรื่องปกติธรรมดา เช่น การไปบนถนนหนทาง สถิติรถชนกันตาย หรือว่ารถ คว่ำอะไรต่ออะไรมีมากจนผิดปกติ ทั้งๆ ที่บางครั้งฟังวิทยุ ไปบ้าง มีป้ายเขียนไว้บ้างว่า **ความปลอดภัยเป็นทางแห่ง ความตาย** เป็นต้น ซึ่งเตือนใจอยู่ แต่ว่าเอาเข้าจริงๆ ปรากฏ ว่าบุคคลลุ่มอำนาจแก่อารมณ์หรือแก่ความคึกคะนองแก่ความ สนุกสนานที่เกิดขึ้น ในที่สุด ก่อความพลั้งพลาดขึ้นในชีวิต เป็นอันตราย เป็นความสูญเสียที่น่าเสียดายมาก หลักการ ต่างๆ เหล่านี้โดยเฉพาะในด้านพระพุทธศาสนา ท่านได้ แสดงเอาไว้ว่า

บุคคลจำนงผลหรือหวังผลอะไรแล้วให้เดินไปบนเส้น ทางสายนั้นๆ ซึ่งผิดกับสมัยพระพุทธเจ้า สมัยพระพุทธเจ้า นั้น หลักการต่างๆ เป็นเรื่องคาดคะเนนึกเดาเอา คือ ก่อนที่ พระองค์จะเป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ก็ต้องทดสอบทดลอง เรื่อยไป เมื่อเห็นว่าผิดก็ถอยกลับ ในที่สุดทรงเลือกทางได้ถูก ต้องจนได้ตรัสรู้

การที่บุคคลจะทำอะไรก็ตาม ต้องพยายามใช้สติปัญญา พินิจพิจารณาตรวจสอบเรื่องราวเหล่านั้น ไม่ยอมให้ความ เชื่อถือหรือความยอมรับเต็มที่ ในเรื่องนั้นๆ เกิดขึ้นมากเกินไป เพราะไม่แน่หรือ บางที่เราคิดว่าก็น่าจะดี แต่พอเอาเข้าจริงอาจจะมีจุดบอดหรือความบกพร่องอยู่ในเรื่องนั้นๆ ก็ได้ ตัวอย่างเช่น

บุคคลต้องการอย่างใด ปัจจุบันนี้เราปรารถนาเรื่องอะไร เรื่องเครื่องรางของขลัง เครื่องรางของขลังเหล่านั้นต้องการ เรื่องเมตตามหานิยมคงกระพันชาตรี แคล้วคลาดจาก ภัยอันตรายต่างๆ เราต้องการกันอย่างนี้ ต่างเรียกร้องแสวงหา กัน มีการแสวงหากันมากพอสมควร แต่ถ้าหากว่าได้ลอง ทดสอบว่า เมตตามหานิยมก็ดี คงกระพันชาตรีก็ดี แคล้ว คลาดจากภัยอันตรายก็ดี เป็นผลซึ่งหากจะเกิดขึ้นก็ต้องเกิดขึ้น จากเหตุที่บุคคลกระทำเอาไว้ คือเป็นเรื่องกิริยาปฏิบัติ กิริยา เมื่อ เราต้องการให้บุคคลอื่นเขายิ้มแย้มกับเรา เราก็จะต้องยิ้มแย้ม กับเขา ไม่ใช่เราหน้าบึ้งแต่จะให้คนอื่นเขายิ้ม อันเป็น ภาพสะท้อนเหมือนกับกรมองตนเองในกระจก คือถ้าเรายิ้ม ภาพในกระจกก็ยิ้ม คนอื่นก็เหมือนกัน

หลักการเหล่านี้ที่เราพูดว่า ผู้ให้ย่อมได้รับการให้ ตอบ ผู้ให้ยอมได้รับการให้ตอบ ผู้บูชายอมได้รับการบูชา ตอบ เป็นสัจธรรมที่มีอยู่เป็นอยู่ และพร้อมที่จะพิสูจน์ตัวเอง ได้ทุกเวลา ด้วยเหตุนี้ เมตตามหานิยม คงกระพันชาตรี และ

แคล้วคลาด ที่บุคคลปรารถนานั้น ถ้าหากว่าบุคคลทราบว่า
ทั้งหมดเป็นผล และเหตุนั้นไม่ได้อยู่ที่เหตุภายนอก เพราะ
เราพบเห็นกันอยู่ว่า คนบางคนแขวนพระเต็มคอ แต่เพื่อน
ไม่ชอบก็มาก แล้วก็มีไม่น้อยที่ว่าแขวนพระเต็มคอแล้วไปทำ
ผิดกฎหมาย ช่างคนเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตก็มีเป็นอันมาก

ดังนั้น ตัวเหตุที่แท้จริงนั้นจะต้องออกมาจากบุคคลนั้นๆ
เป็นประการสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาท่านแสดงวิถีทาง
เหล่านั้นเอาไว้ เช่นว่า

ให้บุคคลมีความเสียสละช่วยเหลือสงเคราะห์อนุเคราะห์
ซึ่งกันและกัน ตามกำลังความสามารถของตนที่จะกระทำได้

เวลาเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ขอให้พูดจาไพเราะ
อ่อนหวาน มีความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น ไม่ก้าวร้าว รุกราน
หรือว่ากระทำอะไรในลักษณะที่รุกราน

กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันและกัน

ซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะเหล่านี้ ถ้าหากว่าบุคคลสำนึก
แล้วกระทำให้ได้ ก็จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม และแก่สังคม
ไปด้วย ไม่ใช่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองเท่านั้น อย่างการใช้
สาธารณูปโภคร่วมกัน เช่นน้ำประปา น้ำประปานั้นเคยพบใน
ที่บางแห่ง แม้ตามวัดต่างๆ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ ขาด
ความรับผิดชอบ เปิดทิ้งไว้อย่างนั้น โดยไม่ได้นึกว่าคนหนึ่ง
เปิดทิ้งไว้ นั้น เป็นการทำลายผลประโยชน์ของคนปลายท่อที่
เขาจะได้รับ เช่นเขาอาจจะไม่มีน้ำ หรือว่าน้ำไหลน้อย

เป็นต้น แต่ถ้าหากว่าคนได้สำนึกในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อกัน และกัน ทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อกันและกัน เพื่อนบ้านใกล้ เรือนเคียงควรจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร โดยการเอาใจเขามาใส่ใจเราได้ ความสนิทสนมต่างๆ ก็จะเกิดขึ้น

การวางตนเป็นผู้สม่าเสมอไม่ถือตัว ไม่ดูถูกดูหมิ่นคนอื่น เป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าเมื่อเห็นคนอื่น เขามาแสดงต่อเรา เราจะเกิดความสนิทสนมต่อเขาแล้วสร้าง คุณสมบัติเป็นเกราะคุ้มกันตัวเองเช่นนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าเมตตา มหานิยมก็ดี คงกระพันชาตรีก็ดี และแคล้วคลาดก็ดี ก็จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ โดยเฉพาะคองกระพันชาตรี คองกระพัน ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติธรรมะนั้น ดีกว่าการเชื่อถือเครื่องราง ของขลัง และโปรดเข้าใจว่า เพียงอย่างเดียว เพราะว่า บางทีประสบอันตรายจากการกระทำของบุคคลอื่น ถึงแม้ว่า ไม่เจ็บไม่แตกอะไรก็ซ้ำใน ซึ่งก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรเหมือนกัน แต่ถ้าหากว่าบุคคลสร้างเหตุตั้งที่กล่าวมาแล้ว ผลตามทีบุคคล ต้องการจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ นี้จะเห็นได้ว่าหลักการเหล่านี้ ในปัจจุบันท่านแสดงเอาไว้ ในสมัยของท่านเจ้าชายสิทธัตถะ เองนั้น ไม่ได้มีหลักการเช่นนี้เอาไว้ แต่พระองค์ทรงใช้ปัญญา พิจารณาอยู่เรื่อยๆ ในที่สุดก็ประสบความสำเร็จซึ่งเป็นจุด เด่นประการหนึ่งที่บุคคลควรยึดถือจากจริยาของพระโพธิสัตว์ เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต ไปสู่ความสำเร็จในผลที่ตน ต้องการ

